

HUQUQ

Iyul

D.	7	14	21	28	
S.	1	8	15	22	29
Ch.	2	9	16	23	30
P.	3	10	17	24	31
J.	4	11	18	25	
Sh.	5	12	19	26	
Y.	6	13	20	27	

2003

30

(293)

YURIDIK GAZETA

Gazeta 1997-yil 27-avgustdan chiqq boshlagan.

WWW. HUQUQ. UZ. E-mail: info@huquq.uz

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг биринчи ўринбосари А.У.Эргашевни лавозимидан озод этиш ҳақида

Азимжон Урдушевич Эргашев — бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг биринчи ўринбосари лавозимидан озод этилсин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

И.Каримов

Тошкент шаҳри,
2003 йил 29 июль

ТАЙНЛОВ

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг 2003 йил 29 июлдаги буйруғига биноан 3-даражали давлат адлия маслаҳатчиси Азимжон Урдушевич Эргашев Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 119-моддаси ва «Прокуратура тўғрисида»ги қонуннинг 11-моддасига асосан Тошкент вилояти прокурори лавозимига 5 йил муддатга тайинланди ва мазкур вилоят прокуратурасининг ҳайъат раиси этиб тасдиқланди.

ЭРГАШЕВ АЗИМЖОН УРДУШЕВИЧ

Эргашев Азимжон Урдушевич 1959 йил Жиззах вилояти Жиззах туманида туғилган. Миллати ўзбек, маълумоти олий, ҳуқуқшунос. 1982 йилда Тошкент Давлат университетининг ҳуқуқшунослик факультетини тугатган.

А.Эргашев меҳнат фаолиятини 1982 йилда Жиззах шаҳар прокуратурасининг иш ўрнаничиликдан бошлаган. Сўнгра шаҳар прокурорининг ёрдамчиси, туман прокуратурасининг теровчиси, вилоят прокуратурасининг тергов бўлими прокурори, шаҳар прокурорининг ўринбосари, вилоят прокурорининг ёрдамчиси, Зафаробод, Жиззах туманлари прокурори, вилоят прокурорининг ўринбосари, вилоят прокурорининг биринчи ўринбосари лавозимларида фаолият кўрсатган.

1996 йилдан Ўзбекистон Республикаси Президенти Девонининг маъмурий-ҳуқуқий масалалар ва жамоат ҳаётидаги бўйича эксперти, етакчи консультанти, 1998-2003 йилларда Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг биринчи ўринбосари лавозимида ишлаган.

MUNOSABAT

ЮРТ РАВНАҚИ — ХАЛҚ ФАРОВОНЛИГИ

Маълумки, яқинда Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йилнинг биринчи ярим йиллигида иқтисодий ва ижтимоий соҳани ривожлантириш янгуларини ҳамда ушбу соҳаларда ишловларнинг муҳим устувор йўналишлари бўйича чора-тадбирларни амалга ошириш масалаларига бағишланган мажлиси бўлиб ўтди.

Мамлакатимиз Президентини Ислон Каримов ушбу мажлисда қилган маърузасида жорий йилнинг ўтган олти ойи давомида амалга оширилган ишлар ҳақида гап-рақ экан, қўлга киритилган ютуқларга икки йиллик маҳсулотлари 103,8 фоиз, қўшма маҳсулотлари 103,8 фоиз, истеъмол товарлари ишлаб чиқариши 104,0 фоиз ва пулли хизматлар ҳақида 104,4 фоиз ортди. Бу рақамлардан албатта, киши кўнгли таскин топади. Мамлакатимиз бозор муносабатларига ўтишнинг, иқтисодий ривожлантиришнинг тўғри йўлидан бораётганлигига ишонч ортади.

Президентимизнинг йилги мажлисида сўзлаган маърузасида асосий эътибор қaratилган масалалардан бири — қўшма маҳсулотларида ишловларнинг бориши бўлди. Давлатимиз раҳбари айниқса, галла мустақиллигини таъминлашдек бағоят шарафли вазифани урдушадан чиқаётган бободоҳонларимизнинг захматли меҳнатлари ҳақида «биз ярим йиллик фароғатимиз яқунлари ҳақида сўз юритар эканмиз, миллатимиз ва фидойи деҳқонларимиз, галлакорларимизнинг жорий йилда дон етиштириш ва давлатга сотиш бўйича қўлга киритган улкан галабаларни билан табриклаш

барчамиз учун ҳам қарз, ҳам фарз, деб биламан» деб фарз ва гурур билан гапирди.

Ҳа, Юртбошимиз алоҳида таъкидлаб ўтганидек, бободоҳонларимизни қўлга киритган ютуқлари билан табриклаш, уларнинг мадрондор меҳнатларига тасанно айтиш ҳар биримизнинг бурчимиздир. Қўшма маҳсулотлари учун низоҳатда мураккаб об-ҳаво шароитида 4 миллион 300 минг тонна галла етиштиришнинг ўзи бўлади-ми, ахир?!

Маълумки, мустақилликнинг ilk йилларида галла мустақиллигига эришиш ҳам ёш давлатимиз олдида турган энг мураккаб вазифалардан бири эди. Маърузада айтиб ўтилганидек, 1990-1991 йилларда айтиб ўтилганидек, 1990-1991 йилларда ҳаммаси бўлиб республикамизда 940 минг тонна галла етиштирилган, ўртача ҳисобдорлик 17 центнерни ташкил этган.

Эндиликда галла етиштириш маданиятининг таъминлашиб бориши, буғдойнинг серхосил навларини яратиш, деҳқон меҳнатини муносиб рағбатлантириб бориш натижасида бу кўрсаткич 5,5 қаррага ўсди. Бугунги кунда ҳар бир гектар ердан ўртача 43-45 центнердан ҳосил йиғиштириб олинаётган бўлса, гектаридан 75-80 центнердан ҳосил кўтарётган ҳўжаларлар сонига ҳам тобора ортиб бормоқда. Бу ишлар эса галла мустақиллигини таъминлашга қaratилган Миллий дастуриймизнинг амалдаги натижасини белгилловчи одил меъзондир.

Президентимиз олдимизда турган галдаги вазифалардан бири «... бу ишларда қишлоқчилик модернизация қилиш ва янгилаш, ҳорқий инвестицияларни жалб этиш, маҳаллий хомашённи қайта ишлаш ва тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришга йўналтирилган қўшма корхоналар ташкил этиш ҳисобига иқтисодий таркибий ўзгаришларни чуқурлаштиришдан иборат»лигини таъ-

Хабарлар

ҚЎМИТА ЙИГИЛИШИ

25 ИЮЛЬ кўни Республика Олий Мажлиси Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитасининг йиғилиши бўлиб ўтди.

Қўмиата назорат-таҳлил фаолияти режасига асосан ўтказилган ушбу йиғилишда Ўзбекистон Жиноят-ижроия кодексининг жазони ахлоқ тузатиш ишлари кўринишида икром этилиши назарда тутиувчи нормаларининг қўлланиш самарадорлиги Тошкент вилояти мисолида таҳлил этилди.

ҲАЙЪАТ ЙИГИЛИШИ

СИРДАРЁ вилоят прокуратураси органларининг 2003 йил 1-ярим йиллик давомида ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш, жиноятчиликка қарши курашни ташкил этиш, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш борасида амалга оширилган ишлари яқунлари ҳамда келгусидаги вазифаларга бағишланган кенгайтирилган ҳайъат йиғилиши бўлиб ўтди.

Кўн тартибидagi масала юзасидан вилоят прокурори Э.Бердимуродов маъруза қилди. Йиғилишда Республика Бош прокурорининг ўринбосари П.Бобожонов иштирок этди.

КЕНГАЙТИРИЛГАН

МАЖЛИС

ҚАШҚАДАРЁ вилоят ҳокимлигида вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиянинг кенгайтирилган мажлиси бўлиб ўтди. Уни вилоят ҳокими Н.Зайниев бошқарди.

Республика Бош прокуратурасининг бўлиб бoшлиғи Н.Бобоев Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиянинг иш режаларига асосан вилоятда амалга оширилган ишларнинг ўрнаниш натижалари ҳақида маъруза қилди.

Истиқлол гўнчалари

РЕСПУБЛИКА БОШ ПРОКУРАТУРАСИДА

ЎЗБЕКИСТОН Республикаси Бош прокуратурасида кенгайтирилган ҳайъат мажлиси ўтказилди.

Ҳайъат мажлиси кўн тартибида республика прокуратураси органларининг мамлакатда қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш, жиноятчиликка қарши курашни ташкил этиш, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш борасида 2003 йилнинг 1-яримдаги фаолияти яқунлари муҳокама этилди.

Мажлисида Бош прокуратуранинг маъсул ҳодимлари, вилоят прокурорлари ва уларга тенглаштирилган прокурорлар, Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги солиқ ва валютга оид жиноятларга қарши курашиш департаменти ва унинг жойлардаги бошқармалари бошлиқлари қатнашди.

Мажлисида 2003 йилнинг 1-яримда қонунлар ижроси устидан ўтказилган 7 мингдан ортиқ текшириш натижаларига кўра 90 мингдан зиёд прокурор назорати ҳужжатлари қўлланилиб, мансабдор шахсларнинг 7 мингга яқин гайриқонуний ҳуқуқий ҳужжатлари прокурорларнинг протестлари асосида бекор қилинган, етказилган моддий зарарнинг 1,5 млрд. сўми ва 15590 АҚШ доллари айбдор шахслар томонидан ихтиёрий тўланганлиги таъкидлаб ўтилди. Шунингдек, иш ҳақи бўйича ҳисоб-китобларнинг ўз вақтида амалга оширилиши учун вазирликлар, идоралар ва корхоналар раҳбарларининг маъсулиятини оширишга қaratилган чора-тадбирлар натижасида 2,2 млрд. сўм иш ҳақларининг тўланиши ҳамда бу соҳада қонунбузилишларга йўл қўйган 2 мингдан ортиқ мансабдор шахсларнинг иттизоми, маъмурий жавобгарликка тортилиши таъминлангани ҳам алоҳида таъкид ўтилди.

Бу соҳада амалга оширилган муайян ишлар билан бир қаторда қонунлар ижроси устидан назоратнинг айрим соҳаларида йўл қўйилган камчиликлар танқид остига олинди.

Жорий йилнинг 6 ойи мобайнида республика бўйича рўйхатга олинган жиноятларнинг сонини бир миунча ошган бўлсада, оғир ва ўта оғир жиноятлар, шунингдек қасддан одам ўлдириш, қасддан баданга оғир шикаст етказиш, талончилик, босқинчилик, товланмачилик каби жиноятларнинг кескин камайишига эришилди.

Дастлабки тергов давомида жиноят ораксиде етказилган зарарни ундириш яхшилаиб, бу кўрсаткич 13,9 млрд. сўми ёки 62,8 фоизни ташкил қилди. Шунингдек, республика Бош прокуратураси ҳузуридаги солиқ ва валютга оид жиноятларга қарши курашиш департаменти томонидан жиноят ораксиде етказилган моддий зарарнинг 6,9 млрд. сўми ундирилди. Шу билан бирга, департамент органлари томонидан «яширин» иқтисодий фаолият юритиш ҳолатларини фoш этиш ҳамда валюта соҳасидаги қонун нормаларини бузиш оракли давлат манфаатларига етказилаётган жуда кўп миқдордаги зарарларни аниқлаш ва уларнинг олдини олиш борасидаги ишларни ташкил этишда камчиликларга йўл қўйлаётганлиги тўғрисида алоҳида таъкид ўтилди.

Президентимиз Ислон Каримов шу йилнинг 18 июль кўни бўлиб ўтган Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил биринчи ярим йиллигида иқтисодий ва ижтимоий соҳани ривожлантириш яқунлари ҳамда ушбу соҳаларда ишловларнинг муҳим устувор йўналишлари бўйича чора-тадбирларни амалга ошириш масалаларига бағишланган йилги мажлисда қилган маърузасидан келиб чиқадиган вазифалар ҳузурида Республика Бош прокурори Р.Қодиров алоҳида таъкидлаб, прокуратура органлари олдида қўйилган вазифалардан келиб чиқиб ишларни ташкил этиш ҳамда мавжуд камчиликларни бартараф этиш ҳузурида кўрсатмалар берди.

Бош прокуратуранинг тегишли тармок раҳбарларига жойлардаги прокурорлар билан биргаликда прокурор назоратининг барча соҳаларида мавжуд камчиликларни яна бир бор таҳлил қилиб, вазиятни яхшилашга қaratилган тегишли тадбирларни амалга ошириш, қўйи прокуратураларга нисбатан талабчанликни кўчатириш топширилди.

Муҳокама этилган масала юзасидан тегишли қарор қабул қилинди.

Дилшод ИСЛОМОВ,
Бош муҳаррир ўринбосари

...Яқинда жиянларимдан бири бизникига келиб, университетда янги бир домла пайдо бўлгани, унинг ажаботвор хислатлари ҳақида тўқилганганча ҳикоя қилиб кетди. Жиян, негадир домланинг илми, педагогик маҳорати тўғрисида эмас, нуқул унинг ватанпарварлиги, шўролар даврида миллат учун қаҳрамонларча курашгани ҳақида жўшиб сўзларди. Домланинг талабаларга айтишича, у Ўзбекистон мустақиллиги арасида Москвадан келган «десантчилар» билан ҳам матонат кўрсатиб олишган, унинг бу мардонавор ҳаракатлари натижа-сида Марказдан юборилганларнинг кўпчилиги, жумладан, рес-публика Бош прокурорининг муовини ҳисобланган О.Гайданов ҳам ишдан бўшатиб юборилган экан.

Бир қараганда, жияннинг ўз домласи тўғрисида бундай гурурланиб гапириши мени хурсанд қилиши лозим эди. Лекин бу сўзасомол домланинг ўша вақтдаги қилмишларини яхши билганин учун, кўнглим жуда хира тортиди...

Худди атай қилгандек, орадан кўп ўтмай, шунга ўхшаш яна бир манзаранинг устидан чиқдим. Узини Ўзбекистоннинг етакчи ҳуқуқшуноси деб билган аллоҳа ҳам талабаларига уни машҳур Гдлян-Ивановлар сўроққа чақиргани, акамиз эса ҳеч иккинчидан терговчилар юзига эшикни тас-сипиб чиқиб кет-ганлиги тўғрисида гурурланиб ҳикоя қиларди...

Очиги, ёв қочганидан кейин кўпаядиган бундай қаҳрамон-лар «хотиралари»ни эшитиб, одам ғалати ҳолга тушиб қолар-кан. Уларга «ахир бу нарсалар бўлмаган-ку», дея эътироз билдирсангиз, барча замоналарнинг қаҳрамони ролига даъво-гар бу кимсалар юзига файласуфона сўлиш бериб, «Ешларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш учун шунақа гаплар ҳам керак, акиси» деб сизга ақл бўлади.

Албатта, бундай вазиятда «Ха, энди домланинг бир мақтан-гиси келибди-да», деб бошқа индамай қўя қолиш ҳам мумкин-дек. Лекин, таассуфли жиҳати шундаки, ўша воқеаларнинг тирик шохидлари бўлган айрим дўстларимиз ҳам чин ҳақиқат-ни билсалар-да, бояги маддоҳларни жимгина эшитиб, улар-нинг уйдирма тарихларини тасдиқлаб кетаверадилар.

Бугун тарих ҳақиқатини таслаш, ўтмишни ҳалол ёритиш, илм кишиларнинг ҳолисиги борасида кўя ва ҳўп гапирамиз. Аммо яқиндагина кечган, ўзимиз гувоҳи бўлган энг янги тари-хизимизнинг ҳам баъзида бузиб талқин қилинаётгани, айрим сохта қаҳрамонларнинг уларини мустақиллик учун курашчи деб тақдим этаётганига ҳам жим қараб тураверамиз. Қўйиб берилса, гўёки ҳамма райком, обком котиблари, ҳуқуқшуно-лар, олимлар, барча даражадаги раҳбарлар шўро даврида ҳам фақат халқ манфаатлари йўлида хизмат қилиб, азият чеккан, барчаси бирдай жабрдайдир...

Бундай кимсаларнинг енгил-елли ҳикоялари натижа-сида эса баъзи ёшларимиз онгда мустақиллик жуда осонлик би-лан қўлга киритилган экан, деган фикр пайдо бўлиши мумкин-лигини ўйламаймиз ҳам.

Мен-ку, албатта, жиянга, уйдагиларга асл бўлган воқеа-ларни бафуржа айтиб бердим. Лекин домларларнинг «кашфи-ларига» маҳлиё бўлган бошқа талабалар ҳоли не кечади, уларга ҳақиқий тарихни ким сўзлаб беради? Шуларни ўйлаб, янги тарихизимизнинг қай бир саҳифасига ойдинлик кирари-кан, деган ният билан мазкур мақолани ёзишга жазм этдим.

Келинг, суҳбатни бояги домламиз О.Гайдановни қандай «йўқ қилгани» тўғрисидаги қизик бир воқеадан бош-лай қолайлик.

1987 йилда ТошДуниг юридик фа-култети профессор-ўқитувчилари О.Гайдановни тантанали учрашувга тақ-либ қилдилар. Домламиз эса ўша вақт-да партия органидаги «масъул узи-фада» ишлар, Марказдан келганлар би-лан турли учрашулар уюштириб, ода-млар орасида улар фаолиятини қизгин тарғиб қилардилар. Бу йилларда «ак-сарият ўзбеклар жиноятчи ва порахўр» деб ўқитилар, айни кўсурлар «бу халқ-ка йўрқақдан теккан» деган гаплар ай-тилларди. Домламиз бу учрашувни таш-кил қилишга ҳам, албаттаки, бош-қош бўлувдилар. У ўзини компартиянинг «масъул ходими», сиёсий жиҳатдан ҳушёр ажанглигини таъкидлаш учун Гай-данов таширфидан бир неча кун аввал-дан келиб, тайёргарлик даражасини бир неча бор кўриб ҳам кетди. Зеро, бундай муноқотлар мафкуравий жиҳатдан ўта муҳим, долзарб тадбир ҳисобланган.

Ниҳоят, шўро «марди майдонлари» йиғилганлар томонидан гулдурдо-қар-салар билан кутиб олиниди ҳам. Сўзга чиқувчилар олдиндан тайёрлаб қўйил-ган, залда эса ваҳима аралаш серга-лик руҳи ҳукимор. Раислик қилувчи «масъул ходим», О.Гайдановни кўрлар-га кўтариб таърифлаб-таъсифлаган, тан-танали равишда унга биринчи сўзни берди. Ўзбекларга ҳалоллик ва адолат-дан сабоқ бермоқ учун «иссиқ ўрнини совутиб» атай Марказдан таширф бу-юрган О.Гайданов сўзларига ҳар турли товланишлар бериб, роса гапирди. Уч-рашувга «йиғилган ҳуқуқшунолар бу «ўқтир нотик»нинг ўзи бошчилигида амалдаги қонунлар қанчалик зўрлана-ётганини жуда яхши билишса-да, маъ-рузачи сўзларини ора-орада қарсаклар билан олқишлаб ўтирдилар. Марсуза-дан кейин саволлар бериб, Гайданов-нинг таржимаи ҳоли билан ҳам қизи-қдилар. «Қаҳрамон» ўзининг «шонли йўлини» оддий ишчиликдан бошлаган-ни, ҳарбий хизматни ўтаган, шаҳар ВЛКСМ ходими бўлиб фаолият кўрсат-гани, кейин эса прокуратура органи-га ўтиб, ўз фидойилигини исбот қил-гани тўғрисида амал поғоналаридан жуда

тез кўтарилиб борганини ортқича кам-тарлиқни йиғиштириб қўйиб сўзлай кет-ди. 1984 йилда Қозғистон ССР проку-ратураси бошқарма бошлиғининг ўрин-босарлигидан бир сакраб, Ўзбекистон ССР Бош прокурорининг ўринбосари лавозимига ўтиб қолганини айтиётган-да эса ўзини худди бу юртга юборил-ган янги пайғамбардек тақдим этди. Турки-да, 1971-84 йиллар оралиғида - 12 йил давомида кичик бир шаҳар ком-сомол ташкилоти котиби бўлиб келган одам кейинги 12 йилда «суверен» бир давлатнинг Бош прокурори ўринбоса-ри даражасига етиши мўъжиза эмас-ми? Буни эшитиб, зал гулдурдо қар-саларга тўлди. О.Гайданов сўзининг охирида «Мен СССР Бош прокурори-нинг буйруғи билан Ўзбекистонга соци-алистик қонунчилигини ўрнатгани кел-дим» деганида эса, компартия вакили-нинг ишораси билан бошланган қар-салар анчагача тинмади.

Ундан кейин олдиндан тайёрлаб қўйилган факультет комсомол секре-тари сўз олиб, ўзининг энг катта орузси - Гдлян, Иванов ва Гайдановларга ўша-ган қонун посбони бўлиб етишиш экан-ни, ҳуқуқшунослик факультети талаба-лари учун бу инсонлар чинакам ўрناق эканини тантанали равишда билдирди. Масъул ходим эса махлисини Марказ-дан келганлар фаолиятини ҳар томон-лама қўллаб-қувватлаш, уларга елка-дош бўлиш ҳар бир бўлгуси ҳуқуқшу-носнинг бурчи бўлмоғи лозимлиги тўғрисидаги гаплар билан яқунлади. Мазкур учрашув О.Гайдановга жуда ёққан бўлса керакки, махлисдан кейин масъул ходимга шундай тадбирларни янада кўпроқ ташкил қилиш тақлифини билдирди...

Бояги домланинг «Гайдановга қар-ши ўтказган кураши» тарихи шў тарих-да «шарафли» яқун топганди.

Ана энди ўйлаб кўрайлик. Муста-қилликка эришганимизга эндигина 12 йил бўлганди. Кечагина иблисифат ким-саларга ҳар томонлама ёрдан берган инсонлар томонидан тарихнинг бундай бузиб кўрсатилиши кейинчалик нима оқибатларга олиб келади?

Шу ташвишли ўй бизни фақат фак-

тик материаллар асосида фикр юри-тиш ҳамда асл ҳақиқат қандай бўлгани-ни баён этишга ундайди.

Албатта, «Ўзбеклар иши» тўғрисида мустақиллик даври адабиётимиз ва ма-тбуотимизда озми-кўми материаллар эълон қилинган тўғрисида, юз берган қонунсизликларга батафсил тўхталиб ўтирмаймиз. Бизни бу бебошлиқлар-нинг туб моҳиятида нима ётгани, уни қимлар ва қандай амалга оширгани кўпроқ қизиқтиради.

Шўролар ҳукумати нафақат шаф-қатсиз, балки жуда макорона сиёсат олиб бориши билан ҳам дунёда донг таратганди. Аслида, Гдлян-Иванов бош-чилигидаги «десант» Ўзбекистонда ак-

лавозимини эгаллаган. В.Лавтев де-тилари республика прокуратураси-нинг тергов бўлимини бошқариш, Я.Осиповга республика прокуратураси қамоққа олинганларни саклаш ва жазо-ни ижро этиш жойларига қонунларга риоя этилиши устидан прокурор назо-рати бўлимининг бошлиқлиги, П.Куш-нирга ЎзССР прокурорининг ўринбоса-ри, кадрлар бошқармаси бошлиғи ла-возими теккан.

Бу «меҳмонлар»нинг ҳаммасининг аввалги иш жойларига қарасак, улар Ўзбекистонда қандай икки поғона юқори лавозимга эга бўлганлари ошқор бўла-ди. Касбий малакаси ҳақида эса гапир-масак ҳам бўлар. Уларнинг баъзилари

ЧИН ЎЗБЕК

учун прокуратура органларида ишлаш умуман мумкин бўлмаган. Масалан, бизга келиб, «қонун устуворлигини таъ-минлаш лозим бўлган» В. Ю. Лавтев Красноярск вилояти прокуратурасида алоҳида муҳим ишлар бўйича катта тер-говчи вазифасида хизмат қилаётган пайтда ўзининг онаси ўша жойда қотил-лик содир қилиб — одам ўлдириб, жи-ноий жавобгарликка тортилганди. Ас-лида, бундай ҳолатда прокуратура хо-дими ишдан бўшатилиши керак эди.

Қотилнинг ўгли эса Ўзбекистонга юбо-рилиб, республика прокуратураси тер-гов бўлими бошлиғи лавозимига қўй-лади.

Келгинди «қонун посбонларининг касбий малакаси нақадар паст бўлган-ни яна шундан ҳам билса бўладики, масалан, Тошкент шаҳар прокурори лавозимига беш йилда тўрт марта анги одам олиб келиб қўйилди. Прокурор-нинг конституциявий ваколат муддати беш йиллигини эсга олсак, бу ҳолатга ҳам баҳо ўз-ўзидан маълум бўлади.

Доншмандлардан бири «Мен ҳеч қим кўрмайди ва ҳеч қим билмайди, деб ҳеч қандай иш қилмайман, ҳарқалай, виждон деганларни шу бўлса керак» де-ганди. Бизга келган қонунбардор аза-матлар учун эса виждон, иймон, уяту шарм деган гаплар «орқада қолган Шарқнинг қоқоқ тушунчалари» ҳисоб-ланган. Бу ахлоқий нопок кимсалар-нинг Ўзбекистонга келиб қилган но-маъқулчиликларидан илон пўст таш-ларди.

Дейлик, Д.Паньков деганларини Киев шаҳар прокуратураси тергов бош-қармаси бошлиғининг ўринбосарлиги-дан бидранига Тошкент шаҳри проку-ратури ўринбосари қилиб кўтаришди. Кундузи беғунох одамларни қон қақша-тиб қарчаган, асли наслига торган бу кимса «Россия» меҳмонхонасида фо-ҳушалар билан машаит қилаётганда ўзининг хотини томонидан ушлаб оли-нади. Бу лавозимда бор-йўғи бир йил ишлаган Д.Паньковни «иш фаолиятида йўл қўйган қўпол камчиликлари ва но-муносиб ҳаракатлари учун» эгалаб тур-ган лавозимидан озод этиб, прокурату-ра органларидан бўшатадилар.

ЎзССР прокуратураси ички ишлар вазирлиги идораларда тергов ва су-риштирув устидан назорат бўлими бош-лиғи лавозимига қўйилган А.Маценко эса бу юртга қадам босган кунидан бошлаб, Ўзбекистонга вақтинчалик кел-гани, ўзинг асосий вазифаси — бир йил ишлайдими, икки йилми — умрининг охиригача етадиган мол-дунё тўплаш эканини яширмай айтиб юради.

Бу нафс бандасининг «иш фаоли-тидан» биригина мисол келтирсак, унинг ҳақиқий бахараси ошқор бўлади-қо-лади. 1985 йилда Тошкентнинг Бешбў-чидаги машҳур «Подарочный» магази-нига ўша пайтда жуда танқис бўлган енгил ўша костюмлари келтирилди. Магазин директори Шўкур Аминовнинг хотирлашича, келтирилган моллар ҳақида хабар топган О.Маценко, қўл остидаги ҳодимларидан бирини юбо-риб, «прокурор ака учун» шу костюм-лардан тайёрлаб қўйишларини айтди. «Ҳўжайин»нинг ўзи дабдаба билан ма-газинга кириб келган вақтида ундан қандай размер ва рангдан костюм ке-раклигини сўрашганди, «қонуншунос меҳмон» директорга ғалати кулимси-

раб: «Ёш бола экансан, яна савдо хо-ди-мимиш, шунақам савол берадими, бун-дай саволлар билан ўсиш у ёқда тур-син, қамалиб кетиш мумкин-а», дея за-ҳарханда қиладди. Унгайсиз ҳолда қол-ган шўрлик директор вазиятдан чиқиб учун «бизнинг дўкон келин-қуваларга талон бўйича хизмат қиладди-да, шун-га...» деса, Маценко ўша заҳоти дирек-торнинг оғзига уриб: «Бугундан эъти-боран Ўзбекистоннинг энг эрка қувви мен бўламан. Бундан буюн янги-янги келганлар бошдаб келавераман, сен эса — уларни кийинтириб асантираве-расан!», дея олифталик қиладди.

Шу кундан бошлаб О.Маценко тез-тез бу дўконга ҳушторлар билан таш-

риф буюрар, уларга хоҳлаган кийимла-ри, қимматбаҳо духиларни танлатиб, ённдан ел ўтмай, соғва қилиб юбора-верарди. Кийим-бош ва духилар магазин ҳисобидан кетгани етмагандек, дирек-тор тез-тез турли рестороанларга чақи-риллар, у ердаги ўтиришлари «қонун посбонининг» жононлар билан қиладиган кейинги кўнгилхушлиқлари учун ҳам пул тўлаш бечора директор бўйинга илгинганди. Шоввоз О.Маценконинг нафси фақат шу дўкон билан қонмаган бўлса керакки, у ҳар икки-уч ойда Донецкка контейнерда мол жўнатиб тур-ган.

Самарқанд вилояти прокурори ла-возимига келиб, бор-йўғи бир йил иш-лаган В.Сухонининг ҳурмача қишлоқ-лари эса латифа даражасига етганди. У порахўрликка шунчалик муккасидан кетгандики, қабулгига киргани одамлар безиллаб қолганди. Ҳатто иш юзасидан олдида кирган ўзининг ҳодимларига ҳам таъма билан қўз тикиб тураверарди. Бечора ҳодимлар унга Гоголнинг «Ре-визор»идаги Хлестаков лақабини қўйган бўлиб, раҳбарга қираётганда бир-бириларидан қарз сўраб туришга мажбур бўлишган...

Ўзи ҳон, қўланакси майдон бўлган-лардан яна бири А.Титовенко Хоразм областини прокурорининг ўринбосари бўлиб ишлаган даврида, областнинг қўллаб собиқ раҳбарларини қамоққа олиш учун самолётда туриб санкция-лар берганини мақтаниб гапирарди. Умуман олганда, Марказ гўмашталари-нинг аксарияти ўзбекларга нисбатан нафратини яширмайдиган, мавриди бўлди дегунча миллатимизни камси-тувчи, ўзбекларни онси ўрнида кўрмай-диган ва уларнинг ҳаммасини жиноятчи деб ҳисоблайдиган шахслар эди. Улар учун «социалистик қонунчилик устувор-лигини таъминлаш» эмас, ўзбек милла-тини ҳар турли йўллар билан эзish, қўрлаш устувор вазифа бўлган.

1985-1987 йилларда ЎзССР проку-ратури ўринбосари лавозимига ишлаган А.Жуковнинг ҳузурига Жиззах области прокурори Нормели Норпұлтонов томо-нидан област прокуратурасининг кадо-рлар бўлими бошлиғи лавозимига таъ-сис қилинган Мамат Маманов суҳбатга қиради. Унинг бошидаги дўпписини кўрган А.Жуковнинг жон-пони чиқиб кетгани ва М.Маманов юзига Гоголнинг ҳақорати қолмайди. Дўппи билан бог-лиқ бу «масала» кейинчалик прокурату-ра органларида ўтказилган қўллаб мах-лислирини кўн тартибидан ўрин эгал-ладди. Н.Норпұлтонов касбшодлари ол-дида қанчадан-қанча ҳақоратлар эши-тади. А.Жуков барча вилоят органлари-га бундай «бемаза одат»га барҳам бе-риш, «эскилик сарқити бўлган дўппини узорқоқа улоқитириб ташлаш» вазифа-сини топиради.

Марказ Гдлян-Иванов гуруҳининг қонунга энг фаолиятини яшириш мақ-садида прокуратура тизимига «десант» юбориб билан чекланмай, балки улар-ни ҳам ёлғиз қолдирмаслик ниятида Марказий Комитетга ўз одамларини ти-қиштирган. Масалан, 1986-87 йиллар-да Усатов Марказий Комитет бошқа-рувчиси, кейин эса республика проку-ратури бўлади. Шунингдек, республика Марказқўми иккинчи секретарлигига Ефимов, маъмурий идоралар бўлими бошлиқлигига эса Великанов жўнати-

лади. Уларнинг асосий иши – Марказий Комитетда туриб, прокурор кийимидagi бояги кимсаларни ҳимоя қилиш бўлган. Шу тариха ҳаётда қонунсизлик тантана қилдирилган, раҳбариятга нисбатан халқ нафрати кучайиб, адолатга эса ишонч йўқолган.

Шу шароитда, 1989 йилда Ўзбекистонга янги раҳбар сайланади. Бу раҳбар «Ўзбеклар иши», «пахта иши» баҳонаси билан тақдирланган ўзбек миллиятининг гурурини тиклашни, юрт ва элни ҳақиқий мустақилликка олиб чиқишни ўзининг асосий вазифаси этиб белгилайди.

ИШИ

ЎХУД МАРКАЗДАН КЕЛГАН ҚОНУН ПОСБОНЛАРИНИНГ КИРДИКОРЛАРИ ҲАҚИДА

Лекин ўша вақтда СССР деган империя ҳали анча кучли, дунёни ларзага соладиган қудрати АҚШга тенгма-тенг давлат ҳисобланарди. Бу давлат жуда маҳаббатли маъмурий, ҳарбий, зўрлов аппаратига эга эди.

Мамлакатнинг янги раҳбари бу империядан қўтилиш осон кечмаслигини, ўзини демократ деб билганлар тақдир эггани каби марказ билан очик конфронтацияга бориш, тўс-тўполонлар кўтариш мураккаб бўлиш жуда қийинлиги, бу йўл шундоқ ҳам азоб-қўбатда ҳаёт кечираётган халқ бошига янада ҳавфлироқ муҳаббат келтириши мумкинлигини тегиз аниглади. Вазият ҳар бир қадамни пухта ўйлаб босишни, рақиб кучи ва имкониятларини тўла ҳисобга олиб ҳаракат қилишни талаб этарди. Республика раҳбари 1990 йилда республика прокурори лавозимига Усатовдан кейин миллий кадр тайинлашнинг Марказдан талаб қилади ва бу мақсадга эришади ҳам. Халқ шўро империяси мавжуд бўлган даврда бориш маротаба республика прокурори юрт раҳбарияти билан қилишиб тайинланади.

Мамлакат раҳбари Б.Мустафоевни республика прокурори лавозимига таъсис қилиш олдидан ўз ҳузурига чақириб, «Сизнинг эндиги вазифангиз – юртимизда Ўзбекистон қонунларининг устуворлигини таъминлаш, халқимиз ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, айниқса, «пахта иши» бўйича қатғорга учраган, ноҳақ жазоланган фуқароларнинг ҳуқуқини тиклаш бўлади» деб ўқтиради. Сўзбатда иттифоқдан келган прокуратура ходимларини қайтариб юбориш масаласи ҳам муҳим вазифа этиб белгиланади. Биринчи раҳбар бўлгуси республика прокурорига, бирма-бир ёзиб олишни тайинлаб, қўйидаги вазифаларни тоштиради:

— халқнинг прокуратура органларига ишончини уғғотиш, биринчи навбатда, мана шу халқ ва мана шу юрт манфаатларидан келиб чиқиб иш ташкил этиш;

— Гўлжан-Ивановлар томонидан содир этилган қонунбузарликларга барҳам бериш, бунинг учун эса ноқонуний жазоланганларни озод этиш ишда суд органларига ҳар томонлама қўмаклашиш;

— прокуратура органларига тикиштирилган Марказ гумашталарини чиққан жойларига қайтариб юбориш;

— Гўлжан-Ивановларга нисбатан жиноий иш қўзғатиш, улар бу жиноятларни Ўзбекистонда содир этганларнинг асос қилиб, жиноий ишни қўриб чиқишни Ўзбекистон иштиёрига топишириб юзасидан СССР Бош прокуратурасига талабнома юбориш;

— энг асосийси – СССР Бош прокуратураси билан алоқани секин-аста узиш ва бу ҳолатга узил-кесил барҳам бериш.

Б.Мустафоев кадрлар масаласини ҳал қилиш анча мушкул эканилиги, республика прокурори тўғридан-тўғри СССР Бош прокурорига бўйсунушига мажбурлиги, у хоҳлаган пайтда уни лавозимидан бўшатиши мумкинлигини айтиди. Б.Мустафоевни босиқлик билан тингланган раҳбар, бу ҳолга йўл қўймастек учун республика прокурорини Ўзбекистон Олий Советида тайинлаш лозимлигини ўқтиради.

1990 йил 31 октябрда Олий Советнинг 12-чақириқ учинчи сессиясида

собиққадамлиги туфайлигина содир бўлади.

1991 йил февралда М.Горбачёв бошчилигида СССР прокуратураси коллегияси чақирилди ва унда Ўзбекистон прокурорининг ҳисоботини эшитиш режалаштирилди. Москвага боришдан аввал Б.Мустафоев республика раҳбарининг ҳузурига кириб, ҳисобот учун чақирилгани ҳақида маълум берибди. Унга ўз ҳисоботида Марказнинг кейинги йилларда республикада олиб борган сиёсати натижасида қўлаб беғуно қилишлар ҳуқуқи поймол қилингани, унинг айбдорлари жазосиз қолгани, прокуратура тизимига Марказдан номуносиб кадрлар юбориш натижасида прокуратура фаолияти издан чиқиб кетганлигини айтиш ва бу ҳолга иттифок раҳбарлари қандай муносабат билдиришини аниқлаш топирилади.

Сўзининг якунида Президент: «Сизни республика Олий Совети тасдиқлаган, улар энди ишдан бўшата олмайд. Талабларни қўрқмасдан қўяверинг, уларни шу нарсага ўргатиш керак. Махсусда Горбачёв бўлгани яна ҳам яхши. Сиз бошқа республикалар прокурорларидан фарқ қилиб, Бош прокурор олдида эмас, кўпроқ Парламент олдида жаавобгар эканлигини унутманг» дейди.

Коллегияда М.Горбачёв бошчилигида иттифокнинг бошқа раҳбарлари ҳам иштирок этган. Ўзбекистон прокурори ҳисоботида Марказ томонидан ўйлаб чиқилган «пахта иши» натижасида Ўзбекистонда инсон ҳуқуқлари поймол қилингани, айбис қилишларнинг кадр-қиммати оёқ ости этилгани, олиб борилган қатғор натижасида республика қишлоқ ҳўжалиги бошқарувининг кадрлар қоруси жиддий зарарлангани, бу ишларнинг асосий айбдорлари Гўлжан-Иванов ҳамда уларнинг ҳамто-воқлари ҳамон жазосиз қолгани, Марказнинг ва СССР Бош прокуратурасининг республикага малакаси, масъулиятсиз кадрларни юбориш сиёсати прокуратура органлари фаолиятига жиддий зарар етказганлиги очикдан-очик айтилди.

Бу гаплар, ўз-ўзидан, Марказ раҳбариятига ёқмаган ва улар республика шаънига асоссиз эътирозлар билдириб, Ўзбекистонни иттифокнинг қўлига қўйишга бекор қилганили, бундай суверенитет республикага қимматга тушишини писанди қилишди. Таънаффус пайтида СССР Бош прокурорининг ўринбосари А.С.Побежимов Б.Мустафоевни ўз хонасига олиб кириб, унга қаттиқ даки берибди. «Сен биринчи навбатда СССР Бош прокурорининг, қолаверса, иттифокнинг вақилисан, ишинг ни шунга яраша ташкил қил ва эътиганин ёпиб ол», дея пўласи қилади. Бу ҳолат ҳақида Б.Мустафоев шу заҳоти телефон орқали республика раҳбарига хабар берибди. Президент: «Яхши, сиз ўз вазифангизни бажарибсиз. Энди улар Ўзбекистон нуктаи назарини билиб олишди. Уйга қайтаверинг», дейди.

Шу тариха Ўзбекистон прокурори уч кунлик коллегиянинг туғашини кутмай, унинг биринчи кўнйёқ Тошкентга қайтиб келади.

Бўлган воқеалар ҳақида республика прокурори Президентга батафсил маълумот берганида, Юртбошимиз Ўзбекистон Парламенти қабул қилган «Мустиқлик декларацияси»га асосан, юртимиз суверен давлат эканлиги, унинг барча органлари ўз фаолиятини шу ҳўжатга асосан ташкил қилиши, яъни қонунлар ижросини таъминлашда Ўзбекистон манфаатларидан келиб чиқиб зарурлигини ва прокуратуранин ҳўзирги кўнундаги энг асосий вазифаси – кейинги йилларда бўлиб ўтган қонунсизликларнинг оқибатини тузатиш эканлигини ўқтиради. Президент бундан бўён Марказнинг ҳар қандай қақирўларига бориш шарт эмаслигини ҳам алоҳида таъкидлайди.

Республика прокурори, кейинги коллегияларга қанчалки қатъий қақирўласин, пўласлар қилинмасин, Президент кўрсатмасига амал қилиб, Москвага бормайди.

Б.Мустафоевнинг эслашича, 1991 йилда ў СССР Бош прокурори номига ёзилган расмий хат билан Гўлжан-Ивановларга нисбатан қўзғатирилган ишнинг терговини Ўзбекистонга бериш тўғрисида мурожаат қилган. Лекин хатда ҳеч қандай жаавб бўлмаган. Шундан кейин яна бир хат тайёрланиб, республика

прокурорининг биринчи ўринбосари иш материалларини олиб келиш учун Москвага жўнатирилган. Лекин унга ҳам иш материаллари берилмаган.

1992 йил январда республика прокуратураси органларини Ўзбекистоннинг юрисдикциясига ўтказиш ҳақида Вазирлар Маҳкамасининг қарори чиқди. Шундан кейин ҳам СССР Прокуратурасидан республика прокурорини ҳисобот бериш учун Москвага қақирўи тўхтамади, лекин у бирор марта ҳам йигилишларга бормайди. Сиёсий раҳбарият республика тузилмаларини, жумладан, Ўзбекистон Прокуратурасининг иттифок прокуратурасидан мустиқ бўлишини доимий равишда қўлаб-қўватлаб турди.

Масалан, Кремль раҳбарияти кейинчалик ҳам Ўзбекистонга навбатдаги «десант»ни ташлаш учун баҳоналар ақтаришни тўхтатмаган. Марказ билан республика ўртасидаги муносабатлар ана шундай таранг тортиб турганда, Наманганда бир муҳдис воқеа содир бўлади. 1990 йил 2 декабрда бу шаҳарда хизмат ўтаётган турли миллат вақиллари бўлиш беш нафар солдат вақийларча ўлдирилади. Шу кўнлари республика Президентини Москвада эди. Бу воқеа Марказдан яна қатта десантнинг Ўзбекистонга юборилишига тайёр баҳона бўлишини тушушган Президент Москвадан дарҳол телефон қилиб, зарур кўрсатмалар берибди. Унга кўра, воқеанин асл сабабларини аниқлаш мақсадида махсус комиссиялар тузилиши, Министрлар Совети ҳамда прокуратура вақиллари зўдлик билан Наманганга етиб бориши лозим эди. Юртбошимиз, шунингдек, малакали юристларни жалб қилган ҳолда жиноий ишни тезда очиб лозимлигини айтиб, бу ишнинг очилиши Ўзбекистон прокуратурасининг иттифокдан ажралган ҳолда мустиқ ишлаш олишини Марказ олдида исботлашни ўқтиради. У И.Жўрабеков ва Б.Мустафоевга қатъий топири берибди: «Ишни ўз кўнларинг билан очасизлар. Жиноятчиларга қўнуний жаза берасизлар. Четдан ҳеч қандай терговчини яқин келтирмайсизлар».

Президентнинг топиригига биноан, Б.Мустафоев бошчилигидаги тергов комиссияси ва И.Жўрабеков раислигидаги республика комиссияси тузилади. Комиссиялар раислари Президентга қилинаётган ишлар ҳақида ўзлуксиз ҳисобот бериб борадилар.

Бошқа томондан, Намангандаги воқеалар сабаб СССР прокуратурасида ҳам махсус штаб тузишганда. Уша кўни кечкўрун иттифок бош прокурорининг ўринбосари Кравцов Б.Мустафоевга телефон қилиб, дўқ қила бошлайди: «Мана сенларга мустиқлик, қалай энди ақволинг? Бу жиноят учун нафақат жиноятчилар, балки хали сенлар ҳам жаавоб берасан. Биз СССР Бош прокуратураси, ҳарбий прокуратура, КГБ, МВД ходимларидан иборат махсус тергов гуруҳи тузиб, ишни очиниш ўз тасарруфимизга оламиз. Жиноятчиларни ўзимиз жазолаймиз», дейди. Унга жаавобан Ўзбекистон прокурори бу иш юзасидан республикада махсус комиссия тузилган, тергов ишлари аллақачон бошлангани, ҳўзирча Москвадан ҳеч қандай ёрдам керак эмаслигини тушутиришга ҳаракат қилади. Бундан қўнқмаган Кравцов ўша заҳоти И.Жўрабековга телефон қилади ва боғи гапларни янада вақимлашқор оҳангда қайтариб, тез орада Марказ гуруҳи Ўзбекистонга юборилишини маълум қилади. И.Жўрабеков уларнинг тақлифини рад этиб, республика раҳбарияти томонидан зарур чоралар қўрилгани, ўзи эса биринчи раҳбар русхатсиз ҳеч қандай гуруҳни қабул қила олмаганини, бундай масалага Президент Москвадан келгангига тўхталуш мумкинлигини айтиди.

Шу кўнларда Марказ билан гаплашган республика раҳбари бу жиноятни очишга мамлакатда кўч ва имкониятлар етарли экани, қолаверса, Гўлжан-Иванов бошлиқ «десантчиларнинг ноқўнуний ҳаракатлари натижасида халқнинг иттифок прокуратурасига ишончи қўлмаганлигини билдиради. Шу боис халқ ичиди ортқча норозиликни келтириб чиқармаслик учун, асосан республика мутахассисларига ишончи лозимлигини таъкидлайди.

Беш кўн ичиди юқоридидаги жиноий иш очилиб, айбдорларнинг барчаси қўлга олинди. Маълум бўлишча, бу жиноятларни содир этган кимсалар

Наманганда ўша вақтда мавжуд бўлган «Адолат», «Тавба», «Исло лашкарлари» каби гуруҳларнинг тасқирлидаги қишқил экан. Улар бундай жанжаллар орқали гўё Ўзбекистоннинг мустиқлиги учун қурашаётгани ҳақида оғиз йиртардилар. Аслида ўзларининг бу ҳаракатлари билан Ўзбекистоннинг қай даражадаги ҳавфга қўйиб, юртимизда янги қатғорлар учун баҳона яратиб бераётганларини аниқлаб етмасдилар...

Кўрпимизки, ўша кўнлари Ўзбекистон раҳбарининг икки томонлама ёвуз кўч билан қурашишига тўри келган. Ўзимиздан чиққан балолар миллиятлараро низоларни вужудга келтирсалар, Марказдагилар бунга жаавобан, Ўзбекистоннинг «қўзғони қўйишни» режалаштираддилар. Президент халқимизни бу икки балодан ҳам вақтида қўтқازа олди!

Мазкур жиноятнинг очилишида зарарча ҳам субъективлики топа олмаган Москва гумашталари ҳам, оқир-оқибат, ҳақиқатни тан олишга мажбур бўлишди. Кейинчалик Марказга Намангандаги ҳўдислар ҳақида Великанов хабар қилгани, у масалага сиёсий тўс бериб, шу баҳона билан Ўзбекистонга навбатдаги қатта «десант»ни юборишни сўраганлиги маълум бўлади. Шу ва юқоридида гувоҳи бўлганингиз бошқа қилишлари учун вақти келиб Великановнинг ҳам қовуши тўғрисида қўйилганини айтиб ўтиришимиз ортқча бўлса керак.

Ҳарқалай, муҳтарам ўқувчиларимиз юртимиздан чироили қилиб чиқариб юборилган Марказ ходимларининг кейинги тақдирини маълум бўлган билан қўнқсалар керак. Биз ўш бу мақолаини тайёрлаш жараёнида улар тўғрисидаги маълумотларни сўраб, республика прокуратурасига мурожаат қилдик. Бўни қарангки, ҳўдди урушда енгилган томон ўзидан кейин бирор ҳўжжати қолдирмай, ёқиб юборгани сингари, боғи шововозлар ҳам ўз кирдиқорларини яшириш мақсадида барча маълумотларни ўзлари билан олиб кетишган ёҳуд йўқ қилиб юборилган экан. Фақат Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори Р.Қўдировнинг саяй-ҳаракатлари туфайлигина биз айрим маълумотларни олишга муваффақ бўлдик.

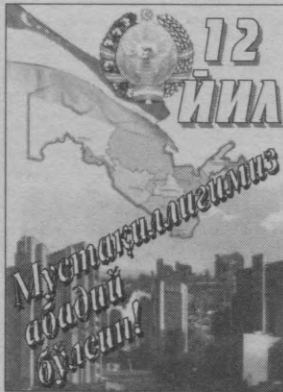
Юртимизга «социалистик қўнунчилики ўрнатиш учун» юборилган кимсаларнинг ақсариғи Ўзбекистондан кетган, тайинланган иш жойларидан ҳам ҳайдалганлар ёки паст лавозимларга ўзтирилганлар. Бу саводсизларга ўз уйларида ҳам жой тегмагани эса яна бир бор Марказ ақсар дордан қўнқларни Ўзбекистонга юборганини исботлаб турибди.

Бу борада ҳам фактларга мурожаат қилайлик. 1984-1987 йилларда ЎзССР прокурори лавозимини эгаллаган А.Чулулин ҳўзирги вақтда Москва шаҳрида ҳўсурий адвокатуранин алоқаш бўлиб хизмат қилмоқда. Шунга ўқаш О.Гўлданов, О.Маценқолар ҳам ҳўсурий адвокатуралардан бошлана топишган. 1985 йилда Сирдарё вилоят прокурори ўринбосари лавозимига тайинланган А.Жўхарева ҳўзирда Донецк шаҳрида юрист-маслаҳатчи бўлиб ишлаяпти. «Десантчиларнинг қўнқчилиги эса бугунги кўнга келиб прокуратура органларидан умуман ҳайдалган. Ҳолбуки, ёшга қараса, улар айни жавлон уриб ишлайдиган пайтлари...

Азиз юртоди!

Гувоҳи бўлганингиздек, республика прокуратураси органларининг мустиқлигига эришиш, мақолаимиз бошида айтганимиз айрим қишқиллар тақлиқ қилгандек, асло осон кечган эмас. Нафақат прокуратура, балки барча соқарларнинг ҳам миллий дўрсида тасарруфига олиниш жараёни тўғрисида ҳўдди шу фикрни билдириш мумкин. Зеро, ўша оғир, ўта мураккаб вазиятда энг тўғри ва оқилона йўлни танлай билиш, миллат ва мамлакатни бу йўллардан талофатсиз ва эсон-омон олиб ўтиш иқтидор ҳаммага ҳам берилавермайди. Мана шу ҳақиқатни билиш, фарзандларимизга билдириш виждонимиз олдидаги, бугўн ва келажак олдидаги бурчимиздир.

Озод АБСОСХўЖАЕВ,
хўқуқшўнос

САҲИФАЛАРИМИЗДА СИРДАРЁ ВА ЖИЗЗАХ ВИЛОЯТЛАРИ

Озод ва обод ватан, эркин ва фаровон ҳаёт — пировард мақсадиниз.

Ислом КАРИМОВ

ВОЯГА ЕТМАГАНЛАР — АСОСИЙ ЭЪТИБОРДА

Зафаробод тумани кикбоксинг бўйича федерация ташкил этиш ташаббускори бўлган бўлса, Пахтакор, Зомин, Дўстлик туманларида спортнинг каратэ, тазквандо турлари прокуратура ҳомиёлигида ағчагина оммавиёлашиб кетди. Энг муҳими, ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказишларига бирмунча ёрдам берди.

Жиззах вилояти прокуратураси эса сўнгги йилларда воёга етмаганларга оид қонунлар ижроси назоратини тобора кучайтираётганлигини таъкидлаш лозим. Вилоят прокуратураси томонидан 2002 йилда 329 та текширишлар ўтказилиб, уларнинг натижалари бўйича 91 та протест, 348 та тақдирнома киритилган.

Ёшларнинг ҳуқуқий ҳимояси, уларнинг яшаш, дам олиш ва меҳнат шaroитини яхшилаш, улар ўрта-сидра содир этилаётган жиноятларнинг келиб чиқиш сабаблари ва

шарт-шaroитларини ўрганиб, бар-тароф этиш мақсадида прокуратура ташаббуси билан мунтазам равишда жойларда учрашувлар, суҳбатлар ташкил этилган. Тахлилий ҳулосалар вилот ҳуқуқни муҳофаза этувчи идоралар мувофиқлаштирувчи кенгашида, вилот прокуратураси ҳайъатида муҳокама қилиниб, тегишли чора-тадбирлар ишлаб чиқилган. Ушбу ишлар натижа-сида воёга етмаганлар ўртасида жиноятчилик 7 фоиз, ҳуқуқбузар-ликлар 10,5 фоизга камайишига эришилган.

Вилоят прокуратураси ташаббуси билан «Ўқувчининг одоб дафтарчаси» ишлаб чиқилиб, ахлоқий ҳуқуқий мазмундаги муурожаатнома билан биргаликда ёшларга тар-қатилган.

Ш.АШУРОВА,

Жиззах вилояти прокурорининг катта ёрдамчиси

УЛКАН МАҚСАДЛАР САРИ

Равшан МУҲИДДИНОВ,
Жиззах вилояти прокурори,
адлия маслаҳатчиси

Сўзимнинг аввалида Жиззах вилояти прокуратураси фаолиятига бош асос сифатида айнан мустақиллик туфайли мақсад қилиб қўйилган ҳуқуқий-демократик давлат ва фуқаролик жамиятининг тамойиллари хизмат қилиб келаётганлигини алоҳида таъкидламоқчиман. Тан олиб айтиш керакки, фуқаролар манфаатлари, ҳуқуқ ва эркинликлари бутун иш-жараёнининг марказида бўлиб келмоқда ва шундай бўлиб қолади. Шу нуқтаи назардан иш фаолиятининг асосий қисmini куйдагича икки гуруҳга ажратиш мумкин: биринчиси — қонунийлик ва ҳуқуқ тартиботни мустаҳкамлаш, иккинчиси — ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликка қарши кураш. Шу ўринда бир изоҳ бериб ўтиш ўринли бўларди. Қонунийликни мустаҳкамлаш ҳам, жиноятчиликка қарши кураш ҳам мустақиллик туфайли олдимишга қўйилган вазифалар негизда амалга оширилмоқда. Шу вазифалар ижросини таъминлаш мақсадида 2003 йилнинг биринчи ярми йили давомида 7100 тадан ортиқ прокурор-лик назорат ҳужжатлари қабул қилинди. Текширишларда асосан, ғайри-қонуний ақллари бекор қилиш ҳақида протестлар киритиш, тақдирнома, огоҳнома, ҳуқуқбузарларни интизомий ва маъмурий жавобгарликка тортиш, етказилган зарарларни ихтиёрий қоплатиш ва ундириш бўйича судларга даъво аризалари киритиш каби таъсирчанлиги юқори бўлган прокурор назорат ҳужжатлари кўпроқ қўлланилди. Шу даврда мулкни сақлаш, келтирилган зарарларни ўз вақтида ундириш, ҳўжасизлик ва иқтисодий муносабатлардаги қонунобузликларга қарши курашга эътибор қаратилиб, 104 млн. сўмдан зиёд зарарлар бевосита прокурорлар-нинг аралашуви билан айбдор шахслардан ихтиёрий равишда ундирилди ва 150 млн. сўмни ундириш ҳақида судларга 522 та даъво аризалари киритилди.

Фуқароларни, айниқса кам таъминланган оилаларни ижтимоий ҳимоя қилишга қаратилган қонунлар ижросига эътибор кучайтирилиб, мақсади ажратилган маблағлар талон-тарож қилинганлиги ҳолатлари бўйича 5 та жиноят иши қўзғатилди, 38 та ҳолатда моддий ёрдам пуллари тайинлаш ҳақидаги қонунсиз қарорлар протестлар асосида бекор қилинди. Қарийиб 2 млн. сўмга яқин зарарни ундириш ҳақида судларга 50 та даъво аризалари киритилди. Жорий йилнинг биринчи ярми давомида прокуратура органларига 1300 та ариза ва шикоятлар келиб тушган. Уларнинг 656 таси прокуратура органлари томонидан текширилиб, ҳал этилган. Текшириш ўтказилиб ҳал этилган ариза ва шикоятлар-нинг 232 таси тўлиқ қаноатлантирилган. Жиззах вилояти прокуратура-сининг масъул ходимлари томонидан олти ой мобайнида қарийиб мингга яқин фуқаролар қабул қилинган. Прокуратура идораларининг иш фаолиятини жонлантириш мақсадида бевосита фуқароларнинг яшаш жойларида учрашувлар ташкил этилди. Бундай учрашувларни ўтказиш Жиззах, Арнасой, Мирзачўл туманларида мунтазам йўлга қўйилди.

Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолияти мувофиқлаштирилиб, жиноятларнинг содир этилишига имкон яратётган сабаб ва шарт-шaroитларни бартараф қилиш борасида ҳамкорликнинг мустаҳкамлан-ганлиги ютуқларимизнинг гарови бўлди. Бу борада амалга оширилган ишлар натижасида барча турдаги жиноятларнинг камайишига эришилди.

Қонунбузарликларга оид мисолларга муурожаат қиладиган бўлсак, улар орасида иқтисодиётга оид жиноятлар яққол кўзга ташланади. Жумладан, капитал қурилиш маблағларидан мақсади фойдаланишга қаратилган қонунлар ижроси юзасидан ўтказилган текширишларда жами 46 млн. сўм бюджет маблағлари талон-тарож қилинганлиги аниқланиб, 7 та жиноят иши қўзғатилди ва 7 нафар шахслар жиноий жавобгарликка тортилди.

Вазирлар Маҳкамасининг 154-сонли қарори ва унинг ижроси бўйича 1417 та қонунбузарлик ҳолатлари аниқланиб, 1208 нафар шахс маъмурий жавобгарликка тортилди, 94 та жиноят ишлари қўзғатилди, айбдорлардан 340 млн. сўмлик товарлар олинди.

Иқтисодий соҳаси билан боғлиқ жиноят ишлари бўйича етказилган моддий зарарнинг миқдори 677 млн. 434 минг сўмни ташкил этиб, унинг 596 млн. сўми батамом ундирилди.

Сўзимнинг охирида Жиззах вилояти прокуратураси қонунийликни таъминлаш мақсадида ўз фаолиятини янада кучайтиради, деб ишонти-риб айтаман. Фурсатдан фойдаланиб, барча муштарийларни яқинла-шиб келаётган мустақилликнинг 12 йиллик тўйи билан муборакбод этаман.

Мустақиллик туфайли эриши-лаётган тарихий ютуқлардан бири, шўбҳасиз, ёшлар тарбияси, улар-нинг камоли учун эътиборнинг кучайганлиги бўлди. Қадрлар тайёр-лашга оид миллий дастурнинг қабул қилинганлиги, замонавий коллеж ва лицейларнинг барпо этилаёт-ганлиги ҳамда болалар ва ёшлар спортини ривожлантириш учун сал-моқли қадамлар ташланаётганли-ги фикримизга далил бўла олади. Бу ишларда, шўбҳасиз, жойларда-ги прокуратура идораларининг ҳам ўзига хос ўрни бор. Жумладан, Жиззах вилоятининг Зомин, Дўстлик, Пахтакор туманларида бу борада республикамизга ўрнак бўладиган ишлар амалга оширил-моқда.

«Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги қонун тараққиётимиз йўлидаги янги қадам бўлди.

Конституция қабул қилинганидан сўнг ўн йилдан ортиқ муддат мобайнида Асосий қонунимиз фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, демократик тамойилларни қарор топтириш юзасидан мустаҳкам ҳуқуқий база сифатида хизмат қилиб келди. Шу вақтгача эришил-ган улкан муваффақиятларда Асосий қонунимизнинг ўрни беқийсизлиги ҳорижий экспертлар томонидан ҳам эътироф этилган. Бугунги кунда Ўзбекистон ҳуқуқий-демократик ислохотларни қучураштириш йўлидан бормоқда.

ҲУҚУҚИЙ-ДЕМОКРАТИК ДАВЛАТ САРИ ЯНГИ ҚАДАМ

Жумладан, мамлакат Конституцияси-га киритилган ўзгартишлар фикримиз-да яқинда. Ушбу ўзгартишлар асосида ма-млакатимизда қонунчиликнинг икки па-латали тизимини жорий этиш, Ўзбекистон Президентининг ваколат муддатини ўзгар-тириш, Вазирлар Маҳкамасининг вако-латларини қатъийлаштириш каби та-момиллар ётади.

Парламентнинг қўш палатали тизими кўпгина давлатларда жорий этилган. Ўзбекистон шундай парламентни қарор то-птириш йўлидан бораётган, бундан бир неча мақсадларни қўлагани дикқатга сазовор.

Биринчидан, қўш палатали парламент қонун қабул қилиш жараёнини янада демократлаштириш имконини бериб, манфаатлар асосида ётувчи муноза-раларга, муҳокамаларга йўл очади. Иккин-чидан, халқ депутатлари маҳаллий ке-нгашлари вакилларидан ва мамлакат-имизнинг кўзга қўрилган давлат ва жамо-ат арбобларидан иборат бўладиган пар-ламентнинг юқори палатаси — Сенат айни пайтда қабул қилинаётган қонунда минтақалар ҳамда давлат ва жамият-нинг манфаатлари қанчалик акс этган-лигини қўриб чиқади. Бу эса қонун чиқарувчи ҳокимият тизимида минтақалар вакилларининг иштирокини кучайтира-ди. Қонунлар ижросининг самарадор-лиги ва ҳаётлиги манша шў ўзгаришлар туфайли кучайишига ишончим комил.

Вазирлар Маҳкамаси ваколатлари-нинг янги ўзгаришлар билан янада қатъийлаштирилиши ижроия ҳокимиятини му-стаҳкамлаш билан бирга, уни янада де-мократлаштиришга хизмат қилиши аниқ.

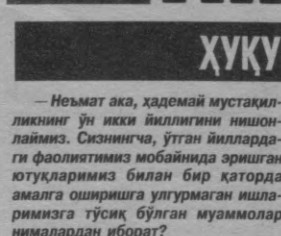
Асосий қонунимизга мувофиқ, Ўзе-бекистон Президентини Вазирлар Маҳма-си ҳам бошчилик қилар, бу эса давлат бошлиғи сифатида Президент ваколат-ларини ижро этувчи ҳокимият ваколат-лари билан қўшиб олиб боришни тақозо этади. Конституцияга киритилган ўзга-

ришларда Вазирлар Маҳкамасига Бош вазир раҳбарлиги қилиши белгилаб қўйил-ган. Бош вазир ваколатларининг кенгай-тирилиши ижроия ҳокимиятининг самар-али ишлашига, Ўзбекистон Президен-тининг эса давлат бошлиғи сифатида фу-қаролар ҳуқуқ ва эркинликлари каффили-гини, давлат ва жамият манфаатларини янада кенгрок йўлда этишига имкон бе-ради.

Х.ДАВРОНОВ,
Гулистон тумани прокурори

Жамиятда асрлар давомида шаклланган аъаналар, тамойилларнинг қатъонга учраши, шу жамиятга ёт гошларнинг киритилиши шак-шўбҳасиз бундай ҳолатга нисбатан таъбир жоиз бўлса, «иммунитет» аждудга келиши-га олиб келади. Ва бундай «иммунитет» янги ўзгаришларга замин тайёр-лайди. Истиқлол туфайли ўз даврида содир этилган адолатсизликларга барҳам берилиши фикримизга асос бўла олади.

Сирдарё вилояти Янгиер шаҳар прокурори Незмат Исломов билан суҳбатимиз ҳам айнан мустақиллик туфайли ўтказилаётган ҳуқуқий ислохотлар ва бу йўлда дуч келинаётган тўсиқлар ҳақида бўлди.

— Незмат ака, ҳадемай мустақил-ликнинг ўн икки йиллигини нишон-лаймиз. Сизнингча, тўн йилларда-ги фаолиятимиз мобайнида эришган ютуқларимиз билан бир қаторда амалга оширишга улгурмаган ишларимизга тўсиқ бўлган муаммолар нималардан иборат?

— Тарихан қисқа муддат мобайнида мамлакатимизда улкан ўзгаришлар амал-га оширилганига барчамиз гувоҳимиз. Бир-гина ҳуқуқий ислохотларга муурожаат қил-сак, бу борадаги муваффақиятларимизни

ЖИЗЗАХ ВИЛОЯТИ

1973 йилда ташкил этилган.
Майдони — 21,2 минг кв.км.
Аҳолиси — 996,9 минг киши.
Республиканинг марказий қис-мида жойлашган.

Таркибида 12 та қишлоқ туман-ни: Арнасой, Бахмал, Дўстлик, Жиззах, Зарбдор, Зафаробод, Зомин, Мирзачўл, Пахтакор, Фо-риш, Янгиобод, Фаллаорол; 7 та шаҳар: Гагарин, Даштобод, Дўстлик, Жиззах, Маржонбулоқ, Пахтакор, Фаллаорол; 8 та ша-ҳарча: Бўстон, Зарбод, Зафаро-бод, Зомин, Ўсма, Учқулоқ, Ян-гиқишлоқ, Қўйтош; 101 та қишлоқ йиғини бор.

Маъмурий маркази — Жиззах шаҳри.

Қишлоқ ҳўжалиги: пахтачилик, бошоқли ўсимликлар, қорвачи-лик.

Саноати: қора ва рангли ме-таллургия, кимё ва озиқ-овқат, машинасозлик, қурилиш матери-аллари.

МИЛЛИЙ

ҲУҚУҚИЙ ИСЛОХОТЛАР

алоҳида таъкидламоқдан илож йўқ. Айнан мустақиллик туфайли фуқаро манфаатла-ри, унинг ҳуқуқ ва эркинликлари давлат ва жамият муҳофазасига олинидигани эмас, балки бундай ҳуқуқ ва эркинликларни ка-фоплаш сари босқичма-босқич дадил одимлар ташланди. Бундан ўн-ўн беш йил муқаддам фуқароларнинг ҳусусий мулк ҳуқуқидан тортиб, шахсий ҳуқуқ ва эркин-ликларини таъминлашнинг ҳозирги дара-жаси ҳақида фақатгина орозу қилиш му-кин эди, ҳолос. Бундай эътирофни бугун ҳар ким бемалол тасдиқлай олади. Маса-

Маълумки, 1997 йил 25 июнда Ўзбекистон Президентининг «Ҳуқуқий тарбияни яхшилаш, аҳолининг ҳуқуқий маданиятини юксалтириш, ҳуқуқшунос кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, жамоатчилик фикрини ўрганиш ишлари яхшилаш тўғрисида» Фармони қабул қилинган эди. Яқинда Сирдарё вилояти прокуратураси ташаббуси билан ушбу фармоннинг ижросини таъминлаш мақсадида бир қатор янги чора-тадбирлар белгиланди. Биз бу борада амалга оширилаётган ишлар ҳақида Сирдарё вилояти прокуратураси ўринбосари Турғун Сағатов билан суҳбатлашдик.

ҲАМКОРЛИК САМАРАСИ

— Турғун ака, Сирдарё вилояти ҳуқуқ-тартибот идораларининг яқинда бўлиб ўтган мувофиқлаштирувчи фуқаролар манфаатларини ҳимоя қилиш, улар билан қонунийликни мустақамлаш юзасидан самарали ҳамкорлик ўрнатиш ташаббуси билан чиқди. Бундай ҳамкорликка эришиш учун қандай тадбирлар амалга оширилиши кўзда тутилмоқда?

— Аввало, шуни қўшимча қилиш лозимки, мувофиқлаштирувчи кенгаш ишида нафақат вилоят ҳуқуқ-тартибот идораларининг, балки Ўзбекистон Республикаси Олий суди, Олий ҳужалик суди, Республика прокуратураси ҳузу-

ридаги Солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш департаменти каби идораларнинг вакиллари ҳам иштирок этишди. Кенгаш ишида муҳокама этилган асосий масала фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш мақсадида ҳамкорликни кучайтиришдан иборат бўлди. Сирдарё вилояти прокуратураси ташаббуси билан вилоятнинг барча шаҳар-туманлари фуқароларига, жамоатчилигига қўшимча ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш мақсадида ҳар бир ҳуқуқ-тартибот идораси алоҳида туман ёки шаҳар контингентини ўз оталигига оладиган бўлди. Бундай хайрли ишда республика ҳуқуқ-тартибот идоралари ҳам иштирок этишмоқда. Фуқаролар билан бундай ҳамкорлик нати-

жаларини маълум муддат мобайнида ўзаро муҳокама қилиб туришга ҳам келишиб олинди.

— Шу ўринда бир савол туғилади, бундай ҳуқуқий кўмакнинг асосий зарурати нимада акс этади?

— Фуқаролик жамиятини барпо этиш, ҳуқуқий-демократик давлат таъминларини мустақамлаш йўлида жуда кўп ишларни амалга ошириш зарурати ҳали-ҳаном мавжуд. Фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини юксалтириш, ҳуқуқий тарбияни яхшилаш, жамоатчиликнинг умумий ҳуқуқларини тўлақонли юзага чиқариш зарурати ана шулар жумласидандир.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, жиноятчиликнинг олдини олиш ва фуқаро-

Мураббийлар Жиззах вилоят прокуратурасининг ёрдамчиси Ш.Ашурова ҳузурида

лар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ишлари янги босқичга олиб чиқишга фуқаролар билан ҳуқуқшунослар ўртасида тартибот-ташвиқот йўналишида мунтазам ҳамкорликсиз эришиб бўлмайди. Бизнинг ташаббусимиз мана шундай аввал қарор тогган, қарийб ананага айланиб қолган алоқаларни янада мустақамлашга қаратилган. Бошқа ҳуқуқ-тартибот идоралари қатори Сирдарё вилояти прокуратураси жамоаси ҳам Сайхунбод тумани фуқаролари ва жамоатчилигига қўшимча ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш вазифасини ўз зиммасига олди. Шу мақсадда яқинда бир неча ҳуқуқшуносларимиз туман фуқаролари билан учрашув ўтказиб келдик. Учрашувда истеъмолчилар ҳуқуқлари, назорат-санъат машиналари, ерга эгалик ҳуқуқи, солиқ ва бошқа тўловларга оид бир қанча масалалар кўтарилди. Бу мисоллар юзасидан ҳуқуқий маслаҳатлар берилиши билан бирга, бир қанча муаммолар ижроси юзасидан прокурорлик таъсир чоралари ҳам кўрилди. Ҳуллас, янги бошланган ташаббуснинг самара беришига тўла ишониб бор.

А.МУСТАҒОҚУЛОВ
суҳбатлашди

Ҳуқуқий демократик давлат барчо этиш фуқаролардан нафақат масъулият, балки фидойиликни ҳам талаб қилади. Лекин ўтмиш даврининг мураккаб жиҳатларидан бири шундаки, янги вужудга келаятган ҳуқуқий муносабатларда фуқаролар ҳуқуқий саводхонлигининг замон талабларидан ортада қолиши кузатилади. Ўз вақтида Хитой, Туркия каби давлатлар бундай ҳолатни бошидан кечирган. Собиқ совет республикаларидаги бундай салбий ҳолатнинг жўзий ҳусусиятларга жиддий тўсиқ бўлмоқда.

МАСЪУЛИЯТ УНУТИЛСА...

Пахтакор туманидаги «Самарқанд» деҳқон-фермер ҳўжаликлари уюшмасида доричунос-агроном бўлиб ишлаган Тоғаймурод Хайиталиев 2002 йили ўз жавобгарлигидаги 112 422 сўмлик аммоёвас ва турли воситалардан иборат 40 000 сўмлик товарларни номаълум шахсларга сотиб юборган.

Уюшмада техника хавфсизлиги муҳандиси бўлиб ишлаган Мирзабек Эшонкулов ҳам ўз ҳаммаслағидан қилишмапти. Унга Жиззах шаҳридаги пластмасса заводидан плёнка олиб келиш вазифаси юклатилди. М.Эшонкулов номига берилган 91-ишон қорозига асосан пластмасса заводидан 400 дона полиэтилен плёнкасини қабул қилиб, ҳўжалик омбори мудирига 380 дона топширади. Шу тариха уриб қилиш «операция»лари бошланиб кетиб, 1 065 416 сўмлик плёнкалар номаълум шахсларга сотиб юборилди. Қизиқ, бундай талон-тарожга нисбатан ҳўжалик раҳбари, омбор мудирини нега хотиржам муносабатда бўлди экан?

Бозор иқтисодиётига асосланган фуқаролик жамияти қоидаларига мутлақо ёт бўлган яна бир иллат бор. Бу таъмагирликдир. Туманимизда яшовчи Шўҳрат Эргашевнинг қилиши ҳам бунга мисол бўла олади. У «Жиззахтаъминот» шўъба корхонаси Пахтакор туман бўлимида вақтинча бош муҳандис вазифасини бажарувчи бўлиб ишлаган. 2002 йил 19 март куни Ш.Эргашев чилангарлар Б.Мамарасулов ва У.Қўлибоевлар билан биргаликда А.Икромов номли ҳўжалик марказининг «Гулзор» қўчасида яшовчи О.Бердиевнинг хонадонига боради. Газдан фойдаланиш қоидаларига риоя этилишини текшириш учун борган бу «комиссия» хонадонда қонунбузилишига диққат қелади. Яъни лойиҳа ҳўжатларида кўзда тутилмаган хонака тандир ва ПТ маркали газ плиталарига газ улаб олинганлиги оқибатида 6 ой мобайнида 112 250 сўмлик газ режадагидан ортиқча сарфланганлиги аниқланди. Улар рақамсиз далолатнома тузиб, етказилган зарар ўн баробар ундирилишини айтиб, О.Бердиевда саросима уйғотишди. Далолатнома намойишкорона тарзда имзоланди. О.Бердиев бунча пулни тўлай олмаслигини айтиб, бир иложини қилиб ёрдам беришларини сўрайди. Шунда Ш.Эргашев 50 минг сўм миқдорда пул талаб қилади. О.Бердиев бунча пулни йўқлиги учун қўнунлардан 10 минг сўм қара олиб беради ва берилган пулнинг камлигидан ҳижолат бўлиб, комиссияни чойхонага олиб бориб зиёфат қилиб жўнатади. Орадан кўп ўтмай яна 4 минг сўм олган Ш.Эргашев шунчаки дўк-пўпса учун ёзилган далолатномани йиртиб ташлайди. Лекин Пахтакор туман прокуратураси аралашуви билан Ш.Эргашевнинг «гастроллари»га чек қўйилди. У қилишига яраша жиноий жавобгарликка тортилди.

Саид ҚУРМАНБЕКОВ,
Пахтакор тумани прокурори

ХУСУСИЙЛАШТИРИЛАЁТГАН ТРАКТОРНИНГ

«ШАПКА»СИ

Маълумот ўрнида: Фуқаро С.Ҳалимов Сирдарё вилояти Бобёвут тумани 1-Бобёвут ҳўжалигида яшайди. Т-28 Х-4 русумли трактор сотиб олиш учун Сирдарё вилояти биржа маркази директори ўринбосари Икром Эргашевга мурожаат қилади. Лекин ушбу мансабдор шахс тракторни сотиш учун 20 минг сўм пора сўрайди. Бундай эълолатсизликка чек қўйишни истаган С.Ҳалимов тегишли органларга шикоят қилади.

Адолатсизликнинг катта-кичиги бўлмайди. Мансабга «илиниб, ин қуриб» олган бундай шахслар тўғрисида фуқаролар сарсон-саргардон. Махсус гуруҳ таркибига тахриббодчи теокор ҳодимлар жалб қилинди. Соат 12 га яқин фуқаро Содик Ҳалимов ўн саккиз минг сўм пулни биржа директорининг ўринбосари Икром Эргашевга бериб чиққанлигини тасдиқлади. Бунга жавобан И.Эргашев ҳеч қимдан ҳеч қандай пул олмаганлигини, ёнида уйдан эҳтиёжи учун олган 38 минг сўм пул боврилини айтиди. Шундан кейин экспертлар ишга тушди. И.Эргашевнинг хизмат столининг ўнг томони пасти қисмидан икки пачка банк ўраминидаги 10 сўмлик купюралардаги жами 20 минг сўм пул ҳамда қора рангли резина билан ўралган 500, 200, 100 сўмлик купюраларда бўлган жами 18 000 минг сўм пул топилди. Шундан кейин, махсус текширув ўтказилди. 28 000 минг сўм пул махсус уқуна ёрдамида еритилиб текширилганда фуқаро И.Эргашевнинг ўнг ва чап қўли қафтида, жами қиймати 18 000 сўм пуллардаги махсус модда сарғиш яшил ранг бериб товланди.

Шу тариха қонунга зид равишда фуқаро манфаатига жиддий зарар етказган яна бир шахс фаолиятига чек қўйилди.

Рахматилла ТЎХТАМИШЕВ,
Сирдарё вилоят прокуратурасининг иқтисодий жиноятлар ва коррупцияга қарши кураш бўлими бошлиғи

лан, яқинда Янгйер шахрининг «Наврўз» маҳалласида бўлиб ўтган фуқаролар билан учрашувимизда бунга яна бир қарра амин бўлдиқ. Фуқароларнинг дунёқараши, ҳуқуқий ислохотларга ҳайрихоҳлиги бизни факат қувонтиради. Лекин эришган ютуқларимизга қарамастан бу борада тўсиқ ва камчиликларга дуч келаятганимиз ҳам бор. Бундай тўсиқларнинг энг аввалгиси ўз манфаатларини фуқаролар манфаатидан

мудов хизмат вазифасини сунистеъмол қилиб, қонун талабларини қўпол равишда бузиб келган. Оқибатда ташкилотда 22 млн. 764 минг сўм дебиторлик, 31 млн. 390 минг сўм кредиторлик қарз вужудга келган. Бу ҳали ҳаммаси эмас. Ушбу шахс фуқаролар ҳуқуқларини менсимаслиги тўғрисида шундай зўғу мақсадларга қаратилган. Лекин бир қатор фуқароларнинг қонунга зид равишда, давлатимиз ҳудудига истеъмол товарларини олиб киришга уринишни тод маънода фуқаролар манфаатларига даҳл қилиш деб баҳолаш лозим.

Жумладан, Гулистон шаҳрида яшовчи фуқаро Г. Юнусова жами 40 минг сўмлик шундай товарларни Тожикистон Республикасида олиб ўтаётганида ушланди. Бундай жиноят фуқаро Г. Каримова томонидан ҳам содир этилганлиги аниқланди. У 300 минг сўмлик товарни олиб киришга уринган.

Эркинлаштириш, фуқаролар ҳуқуқларининг тобора мустахкам кафолатланиётганлиги, ҳуқуқий органларнинг демократлаштирилиб, ривожлантирилиб борилаётганлиги жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликка қарши кенг фронт бўйлаб кураш олиб бориш имконини бермоқда.

«HUQUQ» мухбири
М. АБДУРАХМОНОВ
суҳбатлашди

ИСТИҚЛОЛ

УЧУН БОШ АСОС

устун қўйиш, уларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини менсимаслик каби иллатларнинг ҳамон яшаб келаятганлигидир. Фуқаролик жамияти, ҳуқуқий давлат талабларини ҳис қила олмаслики мана шундай иллат вужудга келишига асос бўлиши мумкин.

— Бу фикрларга асос бўлувчи аниқ мисолларни келтириб ўтсангиз.

— Мисол учун, Сирдарё вилояти Янгйер шаҳрида жойлашган «Мирзачўқурилик» ҳиссдорлик жамиятига қарашли 56-сонли қўйма механизациялашган қолчона бошлиғи лавозимда ишлаган Баҳром Мах-

лардан 4 млн. 367 минг сўм миқдорда қарздорликка йўл қўйган.

Маълумки, фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликларига даҳл қилинишига гиёҳхандликка оид ҳужжатларга тенг келадигани бўлма-са керак. Айнан гиёҳхандликка руҳ қўйиб қатор жиноятларга «дарвоза эшигини» очса, гиёҳхандлик моддаларини сақлаш, сотиш, ўтказиш эса бундай жиноятларга «доя» бўлишдан бошқа нарсаси эмас. 2003 йилнинг дастлабки 4 ойи давомида Янгйер шаҳрида гиёҳхандлик билан боғлиқ 9 та жиноят ишлари тергов қилиниб, жами 10

нафр фуқаро жиноий жавобгарликка тортилган.

Фуқароларнинг иқтисодий ҳуқуқлари давлат томонидан кафолатланишига эндиликда қўниқиб қолдик. Давлатнинг иқтисодий интерденцияга қарши ташаббуси ҳам айнан мана шундай зўғу мақсадларга қаратилган. Лекин бир қатор фуқароларнинг қонунга зид равишда, давлатимиз ҳудудига истеъмол товарларини олиб киришга уринишни тод маънода фуқаролар манфаатларига даҳл қилиш деб баҳолаш лозим.

Жумладан, Гулистон шаҳрида яшовчи фуқаро Г. Юнусова жами 40 минг сўмлик шундай товарларни Тожикистон Республикасида олиб ўтаётганида ушланди. Бундай жиноят фуқаро Г. Каримова томонидан ҳам содир этилганлиги аниқланди. У 300 минг сўмлик товарни олиб киришга уринган.

Эркинлаштириш, фуқаролар ҳуқуқларининг тобора мустахкам кафолатланиётганлиги, ҳуқуқий органларнинг демократлаштирилиб, ривожлантирилиб борилаётганлиги жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликка қарши кенг фронт бўйлаб кураш олиб бориш имконини бермоқда.

ЙЎЛИМИЗГА ҒОВ БЎЛАЁТГАНЛАР

Бироқ ислохотлар йўлига тўғанок бўлаётган манфаатпарастлик каби иллатларга барҳам бериш учун ҳали ҳам кўп иш қилиш керак.

Зафаробод тумани Чимқўрғон ширкат ҳўжалиги фермаси бош чўпони Абдусалом Мантеев ширкат ҳўжалигининг мулки бўлган 279 бош майда шохли молларни шахсий эҳтиёжи учун сотиб юборган. Натижада ҳўжаликка 3 млн. 695 минг сўм миқдорда моддий зарар етказилган.

Албатта, келажак олдига масъулият тобора қучайиб бораётган, тарққийёт сари мана ўн икки йилдирки, оғишмай илгариланаётган бир пайтда бундай ҳолатлар ўта аянчлидир. Яна бир мисолга эътибор қаратайлик. Фуқаро Абдулла Мавлонов фирибгарлик йўли билан «Нуро-та» фермер ҳўжалиги раҳбари Алиқул Бобоевров ишончига кирган. Унинг мулкани алдов йўли билан эгаллаш мақсадида, эҳтиёт қисмлар олиб келиб беришни ваъда қилиб, фермер ҳўжалигининг 2 млн. 413 минг сўм пул маблагини ҳусусий тадбиркор Б.Қодировнинг «Фаллабанкнинг» вилоят бўлимидаги ҳисоб рақамига ўтказиб юборган. Эвазига олинган эҳтиёт қисмларни эгасига етказиб бермасдан сотиб юборган. Пул маблагларнинг фақат 1 млн. 490 минг суминигина А.Бобоевровга берган, қолган 923 минг сўм пулни ўз эҳтиёжи учун ишлатиб юборган.

Зокир Қодирқулов эса Зафаробод туманидаги «Пахтабанк» бўлимида бош ҳисобчи ўринбосари бўлиб ишлаганида даврида пул-кредит қоидаларини қўпол равишда бузиб келган. Ҳўжалик юритувчи субъектларнинг ҳисоб рақамига келиб тушган пул маблагларидан биринчи навбатда уларнинг бюджет ва солиқ тўловларидан кредиторлик қарзларини бартараф этиш учун фойдаланиш зарурлигини эътиборга олмagan. Натижада «Сантехник» кичик корхонасининг пенсия жағмармасига, солиқ тўловларига қарздорлиги учун қўйилган 971 минг сўмлик маблагларни ундириб олмиганга. Ваҳоланки, инкассо топшириқномалари мавжуд бўлса-да, «Сантехник» кичик корхонаси ҳисоб рақамига келиб тушган 322 600 минг сўм маблаг турли мақсадларга ўтказиб юборилган. Зокир Қодирқулов ва «Сантехник» кичик корхонасидагилар ўз фаолияти ортида юртимиз раънаки, келажакимиз тараққийоти турганигини ҳис қилганида бундай салбий ҳолатларга чек қўйилган бўларди.

О.ХУДОЙҚУЛОВ,
Зафаробод тумани прокурори

BIR JINOYAT TAFSILOTI

28 ёшли Абдурашул Тожибоев учинчи марта суднинг қора курсисига ўтирди. Биринчи галги қилмиши учун 7 йилга қамалиб, беш йилдан сўнг амнистияга биноан уйига қайтган Абдурашул қўл ўтмай яна жиноятга қўл уради ва 8 йилга озодликдан маҳрум этилади. Бу гал ҳам Президентнинг авф этиш тўғрисидаги фармонида биноан ота-онаси бағрига қайтади. Афсуски, икки маротаба судланиб, маълум муддат «ўтириб» чиққан Абдурашул, учинчи маротаба жиноят содир қилди. Бу сафар у инсонга табиат томонидан инъом этиладиган, дунёдаги энг қимматбаҳо бойликлардан устун турувчи, йўқотилса топиб бўлмайдиган ор-номус, кадр-қиммат дея аталувчи муқаддас тушунчани оёқ-ости қилди.

АБДУРАШУЛ иккинчи марта жазо муддатини ўтаб қайтганидан сўнг, «ўғлим оилали, бола-чақали бўлса тўғри йўлдан юрармикан», деган умидда онаси Лобар исмли дўғонасининг қизи Нозимани келин қилдиган бўлди. 2002 йил июнь ойининг иссиқ кунларидан берида Абдурашул ва Нозиманинг қарнай-сурнай наволари остида ҳавас қилса арзийдиган тўйи бўлиб ўтди. Нозима ҳам буй қизлар сингари келинлик ҳақида ширин ҳаёллар сурган эди. Лекин... Тўйдан тўрт кун ўтиб, қўчадан ғирт масофада келган қувётўра янги келинчаққа биринчи марта сабабсиз қўл қўтарди. Абдурашулнинг ароқ ичиши одатга айлана бошлаган илк келинлик даврининг «асал оий» Нозима учун «азоб оий» бўла бошлади. Бундай ҳолга чидаёлмай уйига отланган Нозимани «уйингга бориб бўлса ҳам ўлдираман. Икки марта нимага қамалиб чиққангани билмайсанми, эсипаст» дея Абдурашул олиб қолди.

Нозима юракка қўрқув солувчи бундай дўх-пўнислардан кейин унинг қалтакларига ҳам бардош берадиган бўлди. Орадан уч ойча вақт ўтар-ўтмас, Нозиманинг ҳомиладор эканлиги маълум бўлди. Ўша пайтда улар Чирчиқ шаҳридаги дала ҳовлида истикомат қилишарди. Зарифа ҳоланинг бу янглиққандан боши қўққа етгудек бўлган бўлсада, Абдурашулнинг сўнгги пайтдаги ҳулқ-атворидан хавотирга тушиб, «энди Нозимага қўл теккизмагин, акс ҳолда боласи тушиб қолади-я» деб бир-икки насихат қилди. Лекин юраги тошга айланган Абдурашулга бу гаплар зигирча таъсир қилмади.

Бу орада эрининг қийноқ ва азобларидан безор бўлган Нозима ота-онасиникига кетаман, деб «исён» қўтарди. Абдурашул бу «исён»га жавобан унинг сочларини устара билан қириб, олиб ташлади:

— Агар яна нервимга тегадиган бўлсанг, мана шу лезвие билан бошингни олиб қўяман, — деб дўх қилди.

Бу орада 2003 йил ҳам қириб келди. Нозиманинг ҳаёти ўша-ўша, жабру-ситамдан иборат. Январ ойининг охирида калтаклар зарбидан Нозиманинг аҳоли оғирлаша бошлаган, Абдурашул уни онасиникига олиб бориб, қайнонасига «қизингизнинг нима касали борлигини ахлатинг, уч кундан кейин олиб кетаман» дедию, уйига қайтди.

Нозимани диққат билан қўриқдан ўтказган шифокор, агар Нозима шифохонага ётиб даволанмаса, боланинг нобуд бўлиши, ўзининг ҳам соғлиги издан чиқишини ўқитарди. Нозима онасиникига қайтгач, ўша ердан эрига қўнғироқ қилиб, шифокор маслахатини унга етказди. Бу гапни эшитган захоти қайнонасиникига етиб келган Абдурашул, Нозимани касалхонага эмас, ўз уйига олиб кетди.

— Касалхонада ётгинг кеп қолдимми? Мен сенга касалхона қанақа бўлишини кўрсатаман, — Абдурашул шундай дея, Нозимани ечинтиришга тушаркан, унинг нопапарига қўлоқ ҳам солмади. Шундан сўнг, яланғок ҳолда унинг бурчагида титраб-қақшаб турган хотинига қўлида ошхона пичогини уйнатганча яқинлашар экан:

— Ҳозир қорнингни ёриб, болангни олиб ташлайман, — деганча, ҳамла қила бошлади. Шун тасдиқидан норози, бу-

эса, қизларини олди-ю, ноқобил фарзандни узокроқ бўлиш мақсадида, шахарнинг бошқа қисмида яшовчи қариндошиникига вақтинча қўчиб кетди. Бу орада бундай азоб ва қўрқуликларга чидай олмаган Зарифа ҳола, ноилоҳ, ўз ўғли устидан туман ИИБга шикоят билан мурожаат қилишга мажбур бўлди.

Бу воқеалар бўлиб ўтган кезларда Нозима касалхонада бўлганлиги боис, Абдурашул уни қўргани борганида ювинтириб келиш баҳонасида, тилхат ёзди-да, Нозимани уйига олиб кетди. Ўша кунни Нозима қўлидан келганна уй ишлари билан овора бўлди. Бир маҳал қараса, қўчага чиқиб кетган Абдурашул, қўшининг бир, бир-ярим яшар ўғли Улугбекни кўтариб кириб келди.

гандек бўлди. У даставвал шундай бўлиб туолдимми ёки ростданми, билолмай қолди. Абдурашул қўрнмаётганлигидан фойдаланиб, дарҳол Улугбекни даст кўтарди-ю, ваннахонанинг эшигини очди. Қараса Нозима шўрлик йиғлаб турибди. Бу ҳолни кўриб Назира аввала-қандай шошиб қолди. Кейин секингина «тинчликми?» деб сўради.

— Чўмилмоқчиман.

— И-е, нималар деяспиз ўзи? Шу аҳволда чўмилиб бўларканми? Сизга бунақа иссиқ сувда чўмилиш умуман мумкин эмас-ку.

Нозима охир чидаёлмади. Ўпка-си тикилгудек

нинг устига туғилмаган боласининг айби нима эканлигини ҳеч тушуна олмай боши қотган Нозима йиғлаб алина бошлади:

— Жон Абдурашул ака, мени мунча ҳўрлайсиз? Айбим нима? Айтинг! Худо-нинг берган қуни шу аҳвол. Нен-ку майли, аммо, туғилмаган норасидада нима гуноҳ?

Унинг ялиниб-ёлворилари зое кетмади, шекилли, Абдурашул тўсатдан тўхтади-да, қовратнинг четига ўтирди:

— Менга қара, тез-тез ичиб туришини биласан. Бунинг устига қуруғдан ҳам тортиб тураман. Шунча бўлгач, мендан соғлом бола туғилармиди? Менга бунақа боланинг нима кераги бор? — Абдурашул шундай деб уйдан чиқиб кетди. Эридан бу гапларни эшитди-ю, Нозима турган жойида қотиб қолди...

Қайнонаси келинининг аҳволи оғир эканлигини кўриб, уни зудлик билан туғруқхонага ётқизди...

Орадан бир неча кун ўтди. Зарифа ҳола кечки овқатга ҳозирлик қўраётган эди, останада ўғли Абдурашул кўринди. Қўлида икки шиша ароқ, ёнида бегона йигит ҳам бор. Она бечоранинг қўзи ўғлига тушдию, қилаётган ишини ҳам унутди. «Яна бир балони бошлаб келмаган бўлсайди». У қўнғилдан шу ўйларни ўтказар экан, тезда ўзини қўлга олишга ҳаракат қилди. Уларни уйга олиб кириш баробарида, уларга бу ерда ичмасликларини, йўқса яна жанжал бўлиши мумкинлигини айтиб, танбех берган бўлди.

Онасининг бундай муомаласи иззат-нафсига теккан Абдурашул, тўсатдан жазавига тушибди-да, уни қуракда турмайдиган сўзлар билан ҳақорат қила бошлади. Ўғлининг авзойидан қўрққан она боққуш қизларига ҳар эҳтимомга қарши қийиниб, тайёр бўлишларини эндигина тайинлаган эди ҳамки, Абдурашул «и-э, мени, ўз ўғлининг милицияга бермоқчимисан» деганча онасининг юзига мушт тушириб қолди. Зарбадан муштирап она ерга йиқилди-ю, у ёғини билмайдми... Шу билан у касалхонада ўзига келди.

Даволаниб, ўзига келганидан сўнг

У болани меҳмонхонада ўйнатиб қўйиб, ўзи ваннахонага йўл олди. Орадан ўн дақиқалар чамаси вақт ўтгандан сўнг хотинини қақирди. Нозима у ерга кирганида ванна қайноқ сув билан тўла бўлиб, буларни қиқиб турган эди.

— Тез ечин, — буйруқ берди Абдурашул.

Қўруқдан ўтақаси ёрилаёзган Нозима униси унинг буйруғини бажарди. — Энди сувга туш!

Бу сўзни эшитган Нозима жойида қотди, қолди. Сўнг тезда ўзига келиб, кескин бош тортиди. Ундан раб жавобини эшитган Абдурашул қаёқдандир пичоқ олдида, хотинига ўқталиб, иссиқ сувга тушишга мажбурлай бошлади.

— Нима? Эсимни еганим йўқ. Ҳозирги аҳволимда иссиқ сувли ваннага тушиш болага зийнлигини билмайсизми?

— Жуда яхши биламан. Шунинг учун ҳам ҳозир сувга тушасан. Шунда боланг ҳам тушади. Унга мен сумкаларни тайёрлаб қўяман. Кейин болани оламанда, Чигатой қабристонидида дадам ётган жойга қўмиб келаман.

— Эсингиз жойидими ўзи? Нималар деяспиз? Ҳомилан катта бўлиб қолган бўлса. Тушуши осон бўлмайди.

— Эсим жойида. Агар боланг ўзи тушмаса, мана бу пичоқ боланг қорнингни ёриб, болани оламан... Шу пайт қўча эшик тақиллаб қолди. Абдурашул тезда пичоқни яширди-да, эшикни очиб учун ваннахонадан ташқарига чиқди. Нозима, ҳозиргина бўлиб ўтган воқеадан ҳали ўзига келмаган эди. «Йўқ, у бунга йўл қўймайди. Нимадир қилиш керак. Келган одам ким бўлди экан. Балки ёрдам берад». Нозима шундай ўйлар гирдобига секингина ваннахонанинг эшигини қиялатиб, очди. Останода ўйларининг пастки қаavatида яшовчи қўнғиллари Назира турар, мазмундан у, боя Абдурашул уйга олиб кирган ўғли Улугбекни олиб кетмоқчи бўлиб келган.

Келган одам ким бўлди экан. Балки ёрдам берад». Нозима шундай ўйлар гирдобига секингина ваннахонанинг эшигини қиялатиб, очди. Останода ўйларининг пастки қаavatида яшовчи қўнғиллари Назира турар, мазмундан у, боя Абдурашул уйга олиб кирган ўғли Улугбекни олиб кетмоқчи бўлиб келган.

Келган одам ким бўлди экан. Балки ёрдам берад». Нозима шундай ўйлар гирдобига секингина ваннахонанинг эшигини қиялатиб, очди. Останода ўйларининг пастки қаavatида яшовчи қўнғиллари Назира турар, мазмундан у, боя Абдурашул уйга олиб кирган ўғли Улугбекни олиб кетмоқчи бўлиб келган.

— Нозимахон қўрнмайди? — Касалхонага ётқизиб келганман, — Абдурашул шундай деб, бошқа хонага ўтиб кетди. Назира энгашиб, Улугбекни энди кўтариб оламан деганида, ювиниш хонасининг эшиги очилиб, ёпил-

— Ҳўш, ечинмайман дегин. Ҳозирнинг ўзида сўйиб ташласам нима қиласан? Қамоқда қанча ўтириб чиққангани биласанми?

Унинг қанча ўтириб чиққани билан Маъмуранинг нима иши бор? У ҳозир фақатгина бир нарсани, у ҳам бўлса қандай қилиб бўлсада, бу «даҳшат»дан қутулишни ўйларди, ҳолос. Шу боис, қўлидан келганча қаршилик қилишга тушди. Афсуски, энди Абдурашулни бу йўлдан ҳеч қим ва ҳеч нарсаси тўхтата олмас эди. Ниятини амалга ошириш учун кийим жавонидан камарини олиб, аёлни савалят кетди. Бечора аёл атрофдагиларни ёрдамга чақира бошлади. Ким ҳам додини эшитарди...

...Қўзларига дунё қоронғу қўринган Маъмура қадри оёқ ости бўлганидан эзиллиб йиғлар, қўз ёшларини тўхтата олмас эди.

— Овозингни ўчир. Кейин тез бу уйдан чиқиб кетгин. Пулни қўчада оласан.

— Қанақа пул. Мен сени милицияга айтаман.

— Жиннимисан. Пулни бераман дедим-ку, — Абдурашул шундай дея, уйдан чиқиб, қўшинининг эшигини тақиллатди. Боласини уқлатаётган Назира эшикни очса, Абдурашул турибди:

— Мабодо мардикор аёл керак эмасми?

— Йўқ.

— Ундай бўлса 5000 сўм қара бериб туригин. Мен яна қамалсам керак. Ҳозир бориб хотинимни олиб келаман. Кейин боласини тушириб, қабристонга қўмиб келамиз.

Эҳсонаси чиқиб кетган Назира «вой, нималар деяспиз» деганча, қарсиллашиб эшикни ёпиб қўйди. Беш дақиқа ўтмасдан эшик яна тақиллади. Назира қараса бегона бир аёл. Бу аёл ундан Абдурашул ҳақида сўраб-суриштирди-ю, ўзи ҳам бўлган воқеани изтиробга тулиб сўзлаб берди. Шундан сўнг иккала аёл маҳалла профилактика инспекторининг пункти жойлашган бино томон йўлга тушибди.

Шу кетганча тўғри туғруқхонага кириб борган Абдурашул уйга бир аёли бошлаб келганлигини, ҳозир уйдаги юмушларни ўша аёл бажарётганлигини айтди. Нозима оқориди вақеалардан беҳабар, эрининг яна жанжал чикаришидан қўрқиб, унга тез уйга боришини, акс ҳолда бегона аёл буюмларини ўғирлаб кетиши мумкинлигини тушунира бошлади. Абдурашул хотинига «хўп-дедиди, чиқиб кетди. Орадан икки соатлар чамаси вақт ўтган, яна пайдо бўлди-да, шифокордан Нозимага ювиниш учун рухсат олиб, хотини билан уйга қайтди. Аммо, уйга кириш уларга насиб қилмади. Ўйлақнинг зинасида уларни милиция ходимлари кутиб олишди ва Абдурашулнинг қўлига кишан солишди...

Яқинда ўшбу жиноят иши юзасидан ҳужм ўқилди. Унда А.Тожибоев номусни поймол қилганликда, турмуш ўртоғи Н.Алиевага тинимсиз азоб берганликда ҳамда онаси З.Исломовага тан жароҳати етказганликда айбонлиб, 7 йилу 6 ой озодликдан маҳрум этилди.

Бундан олдин бир эмас, икки марта эгри йўлга кириб, ундан тўғри ҳулоса чиқарамаган Абдурашулга қў одил суд томонидан жазо тайинланди. Лекин Маъмурага етказилган маънавий зарар унинг юрагида бир умрлик ҳора доғ бўлиб қолди-ку. Бу донги ювиб бўлармикан? Ахир бу таҳдирчилар поқдамон аёл учун унутиб бўлмас ҳақорат-ку? Эҳтимол Маъмура муҳтож бўлмаганида шу қўйга тушмасмиди? Ёки у ҳам Нозима сингари дардини ичига ютиб кетганда-чи? Қолаверса, Нозиманинг сабини унинг бошига милсизда фалокатларни келтириши шубҳасиз эди. Ота-она орузси деб нав-нихолдек қиз ҳаётда ўз ўрнини топа олмай, гўлдек умри завол тоғди.

Шундай пайтда орамизда қўпайиб бораётган Абдурашулар «қардан пайдо бўлапти?» деган савол қийнаверди. Бунга ким айбдор?

Отабек ФУЗАЙЛОВ,
С.Раҳимов тумани прокурори,
Г.САЙИДМУРОВА,
журналист

ЎЗБЕК КУРАШИ

БЎЙИЧА ЗАРАР ЕТКАЗИШ ОҚИБАТИДА КЕЛИБ ЧИҚАДИГАН МАЖБУРИЯТЛАР

Халқаро хусусий ҳуқуқ - маълум бир ҳуқуқ соҳасида турли ҳуқуқ нормаларидан ташкил топган мажмуадир. Унинг нормалари воситасида фақат битта давлат ичидаги эмас, балки унинг доирасидан ташқарига чиқади-ган, яъни турли давлатлар ўртасидаги ички ҳуқуқ қоидаларига бевосита тааллуқли бўлган ва уларда назарда тутилган муносабатлар тартибга солинади. Бу муносабатлар ораси-да шартномадан ташқари мажбуриятлар, яъни зарар етказиш оқибатида келиб чиқа-диган мажбуриятлар масаласи муҳим аҳа-миятга эга.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик ко-дексининг VI бўлими бевосита халқаро ху-су-сий ҳуқуқ нормаларини фуқаролик-ҳуқуқий муносабатларига нисбатан тадбиқ қилиш масалаларига бағишланган.

Зарар етказиш оқибатида келиб чиқади-ган мажбуриятлар ҳақида сўз юритадиган бўлсак, шунга таъкидлаш керакки, бундай ҳолларда асосий коллизия мезон бўлиб, унда зарар чиқадиغان жой қонуни тамойили амал қилади.

Бироқ, турли мамлакатларда деликт (ҳуқуқбузарлик) содир этилган жой турлича тушунилади.

Агар зарар етказилган ва зарар қўрган шахслар ҳар хил мамлакатларда яшаса, бу ҳолда низолар ҳаракат содир бўлган жой ҳуқуқи билан тартибга солинади. Масалан, Венгрия қонуни бўйича, зарар етказилган шахснинг ҳаракати ёки ҳаракатсизлиги со-дир этилган жойда амал қилинадиган қонун доирасида қўлланилади, агар жабрланувчи-га афзалроқ бўлса, зарар юзага келган ҳудуд-даги мамлакатнинг қонуни қўлланилади.

Коллизия масалани ҳал қилишда деликт мажбуриятларига нисбатан қўпича зарар етказилган жойнинг қонуни қўлланилади. Шу билан бирга, зарар қўрган шахснинг мамла-кат ҳуқуқи унга зарарни қоплашга доир ях-широқ имкониятлар яратса, тузатишлар би-лан қабул қилинади. Агар зарар етказувчи ҳаракат бир мамлакатда содир этилиб, на-тижаси бошқа мамлакатда юзага келса не-изон ҳал этиш бирмунча қийинчиликлар кел-тириб чиқариши мумкин.

Одатда бундай ҳаракат юз берганда ма-сала ҳаракат рўй берган мамлакатнинг суд-лари ваколатлиги тамойилидан келиб чиқиб ҳал этилиши лозим. Аммо қўпича давлатлар бу битимга қўшилмаган. Шу сабабли, айрим мамлакатлар ўртасида бу каби масалаларга доир алоҳида икки томонлама шартномалар амал қилади.

МДҲ мамлакатлари битимида зарар ет-казилиши оқибатида юзага келадиган маж-буриятлар бўйича томонларнинг ҳуқуқ ва вази-фаларини белгилаш тартиби ҳақида коллизия нормалар мавжуд.

Умуман олганда, бу турдаги мажбурият-ларнинг юзага келиши жабрланувчига ўзига етказилган зарарнинг ўрнини қоплашни талаб қилиш ҳуқуқини қўлга киритишга олиб келади. Яъни бу ҳолат унга ўзига етказилган моддий ҳафза маънавий зарарни мулк ёки бошқа ашё шаклида қоплашни айланди-рдан талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлишини билдиради. Жабрланувчи маънавий зарарни ўз мулки ёки соғлигига етказилган зарар қоплашидан қатъий назар талаб қилиши мумкин. Бу мажбурият халқаро хусусий ҳуқуқ нормалар ва бевосита фуқаролик ҳуқуқи нормалари орқали тартибга солинади. Етказилган маънавий зарарни қоплашда шахсга етказилган жисмоний ва маънавий зарар-нинг характери, деликтнинг айби дара-жасини эътиборга олган ҳолда суд томони-дан белгиланади. Бироқ, бугунги кунда маъ-навий зарар миқдорини белгилашнинг ягона меъёрининг мавжуд эмаслиги суд амалиёти ва ҳуқуқ соҳасида бироз қийинчилик келти-риб чиқармоқда.

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонун ҳужжатларининг аксариятига маъна-вий зарарни қоплашга қаратилган императив характердаги ҳуқуқ нормалари киритил-ган.

Гулсарахон ОСТАНАҚУЛОВА,
Тошкент Давлат иқтисодий университети
талабаси

ЎЗБЕК КУРАШИ

Спорнинг муҳим томонларидан бири шундаки, давлатнинг мавқеи ва аҳамиятини жаҳонга тез танитади. Янада аниқроқ қилиб айтадиган бўлсак, давлатнинг давлатлиги унинг спортга бўлган эътибори билан ҳам белгиланади.

Чунки спорт жамиятни соғломлаштиришдан ташқари, куч-қувват, жисмоний бардошлик, мардлик ва қатъият, жасорат ва матонат рамзи ҳамдир. Шунинг учун ҳам мамлакатимизда жисмоний тарбия ва спортга бўлган эътибор йилдан-йилга кучайиб бормоқда.

Мамлакатимизда спортнинг кўпгина турлари ривожланишнинг юқори поғонасига кўтарилди. Айниқса, миллий кураш республикамиз доирасидан чиқиб, доғруғи бутун оламга ёйилди. Натижада 1998 йил 6 сентябрда бўлиб ўтган таъсис Конгрессида юртбошимиз Халқаро Кураш Ассоциациясининг доимий фахрий Президенти этиб сайланди. Президентимизнинг «Халқаро Кураш Ассоциацияси-ни қўллаб-қувватлаш тўғрисида»ги (1999 йил 1 февраль) Фармони бу борада барча тадбир ва сазй-ҳаракатларни яна ҳам кучайтириб юборди. Ассоциацияни қўллаб-қувватлаш учун ҳукумат жамғармасидан 10 миллион сўм ажратилди.

Фаолияти давомиде 5 йил муддатга барча солиқ турларидан озод этилди. Хўш, бугунги кунда Халқаро Кураш Ассоциацияси (ХКА) қандай фаолият олиб бормоқда? Бу ҳақда таниқли ўзбек миллий кураши устаси, Ўзбекистон давлат Жисмоний тарбия ва спорт қўмитасининг раиси Комил Юсупов бизга қуйидаги-ларни сўзлаб берди.

— «Кураш» миллий ассоциациясининг туғилиши ўзбек спортини халқаро майдонга олиб чиқди. Ўтган 4 йил мобайнида ўзбек миллий кураши қадриятларимизнинг ажрал-мас бир қисми сифатида дунё спорт сахна-сида бир қатор ютуқларга эришди. Энг қуво-нарлиси, 2003 йил 24 январь ўзбек кураши тарихига зарҳал ҳарфлар билан битилди-ган бўлди. Худди шу кунни Қувайтда бўлиб ўтган Осиё Олимпия кенгашининг XXII бош ассамблеясида ўзбек кураши ООК аъзоли-гига расман киритилганлиги эълон қилинди.

Пировардида ўзбек кураши спорт тури си-фатида 2006 йили Доҳада бўлиб ўтадиган Осиё ўйинлари дастуридан жой олди. Албат-та, муваффақиятлар ўзимизники. Улар би-лан ҳар қанча фахрланиш, соатлаб га-пириш мумкин.

Аммо кураши-мизнинг эртаси-га назар ташла-сак, қалбимизни янада ифтихор туйғуларни қоп-лайди. Зеро, ку-раш бизнинг ўз-лигимиздир.

Бугун ўзбек курашини бутун дунё тан олди. Халқаро Кураш Ассоциациясининг 63 та мамлакатда расмий иш олиб борувчи федерациялари мавжуд. Ўтган давр мобайнида ХКА «Якка кураш» бўйича кўпгина жаҳон федерациялари би-лан рақобатлаша олди. Дунёда 30-40 йилдан буюн фаолият олиб бо-раётган жаҳон спорт «кит-лари билан рақобатга кири-иш осон эмас. Биз ушбу 4 йил ичида улар эриша олма-ган жуда катта муваффақият-ларга эришдик.

Шу ўринда айрим маълумотлар-ни диққатингизга ҳавола этсам. 1992 йил Канадада ўтказилган Дзю-до бўйича жаҳон чемпионати ҳамда Дзю-до федера-циясининг бутунжаҳон Конгрессида илк бор ўзбек кураши тарғиб этилди. 1994 йилда Хиросима шаҳрида, 1995 йили Хиндистонда ўтказилган Дзю-до федерациясининг Осиё Конгрессида миллий курашимиз ҳақида ба-тафсил маълумот берилди. 1998 йил Ирлан-дияда ўтказилган Дзю-до уюшмасининг 50 йиллик юбилей Конгрессида ўзбекистонлик миллий кураш вакиллари ҳам тақлиф этил-ди.

Ниҳоят, 1998 йил сентябр ойда ҳамша-ҳарларимиз «Жар» спорт-соғломлаштириш

мажмуида жаҳондаги 28 та мамла-катнинг давлат байроқлари ҳилпи-раб турганлигининг гувоҳи бўлиш-ди. Кураш бўйича Ўзе-бекистон Президенти соврини учун ўтказилган бу халқаро мусобақа ўзининг қўламини ва натижа-лари билан бир умр юртдош-ларимиз хо-тирасида қолди. Шундан

ри, му-раббийлари, ҳакамларини тайёр-лаш билан бир қаторда му-тахассислик бўйича лицейлар очади, мутахассисларни қайта тайёр-лайди. Жаҳон тажрибасидан маълумки, бирор давлатга янги спорт тури кириб келса, уни ўрганиш ва ўзлаштириш учун анча вақт керак бўлади. Оддий бир мисол. «Дзю-до»ни жа-ҳон спортига айлантириш учун 60-70 йил керак бўлган. Лекин ҳали ҳануз бу соҳада баъзи мусобақада ҳакамлар томонидан йўл қўйилган айрим камчиликлар учраб туради. Бугунги кунда Кураш Халқаро Академияси, Кураш Халқаро Институти Халқаро ҳакамлар ҳайъати раиси Сузетта Безенхаут билан ҳам-корликда ҳакамлар ва мураббийлар савия-сини янада ошириш, уларга курашнинг сир-асорларини чуқурроқ ўргатиш мақсадида бир қанча хайрли ишлар амалга оширилмоқ-да.

Эндиликдаги асосий мақсадимиз жой-ларда, қишлоқларда спортимизни янада ривожлантиришдан иборат.

Муҳлис МУХИДДИНОВА,
ёзиб олди

изчиллик эътибор-га олинади. Тош-кент шунга лойиқ ва муносиб ша-ҳар» — деган эди. «Мен кўп мусо-бакаларда ишти-рок этганман, — дейди эстониялик полвон Партелсон. — Лекин бунчалик томошабин (20 мингдан ортиқ) йиғилган мусоба-қани кўрмаган эдим».

Бу эътирофлар беҳиз айтилмаган, албат-та. Ўзбек кураши ўзининг ҳалоллиги, гўзал-лиги, мардонаворлиги ва одамнинг тана аъзоларига зарар етказмаслиги билан спорт-нинг бошқа турларидан ажралиб туради. Шу боисдан бўлса керак, ҳеч қайси спорт тури дунёнинг беш қитъасини бу қадар қисқа муддатда забт этмаган эди.

1999 йилнинг октябрида «Кураш» Халқаро Ассоциацияси таркибида Кураш Халқаро Академияси ташкил қилинди. Ушбу Акаде-мия жаҳонда курашнинг бой тарихий ме-росини ўрганувчи ягона илмий марказдир. КХ Академияси аниқ иш режасига биноан иш бошлаб, 2000 йили Ўзбекистон Давлат Фан ва техника грантини олишга муваффақ бўлди.

Курашни жаҳонга кенгроқ ёйиш ва нуфу-зини янада ошириш кўп жиҳатдан соҳанинг етуқ, малакали мутахассисларини тайёр-лашга боғлиқ. ХКА ва унинг таркибидаги 10 мамлакат (Ж.А.Р, Болгария, Боливия, Буюк Британия, Венгрия, Хиндистон, Эрон, Япония, Туркия, Қирғизис-тон) Миллий Кураш Федерация-лари Президентлари таъсисчи-лигида Кураш Халқаро институ-ти ташкил этилди. Институт кураш йўриқчили-

ЎЗБЕК КУРАШИ ДУНЁ КЕЗМОҚДА

Илдизлари бақувват дарахт азим бўлади. Курашимизнинг илдизлари ҳам узоқ тарих қатларига сингиб кетган. Халқ оғзаки ижодининг нодир намунаси — «Алломиш» дostonида кураш лав-ҳалари меҳр билан тасвирланган. Дostonда аллпар кураши куй-ланиши билан бирга Барчиннинг, қизларнинг беллашувлардан яхши хабардорлигига оид лавҳалар ҳам бор.

Алломиш ва Кўкалдош майдонда узоқ вақт тенгма-тенг оли-шади. Курашни ўз қанизлари билан қузатиб турган Барчин Алло-мишга шундай дейди:

Йиқолмасанг, тўрам, навбат тилайин,
Эркак либосини ўзим кияйин.
Бор кучимни билагимга жияйин,
Бу қалмоқни пора-пора қилайин...
Ёр сўзларидан шердил бўлиб кетган Алломиш чирпиб Кўкал-дошнинг кўкка отади.
Бундан минг йил илгари яшаган буюк алломамиз Абу Али ибн Сино «Тиб қонунлари» китобида курашимизга таъриф берган. «Курашнинг турлари ҳам бир нечтадир. Улардан бири, икки кура-шувчининг ҳар бири ўз рақибини ушлаб ўзига тортади, шу билан бирга курашчи ўз рақибдан қутулишни ҳорасини излайди...» Китобда курашга таъриф берилиши ва унинг бадантарбия воси-таси сифатида тавсия этилиши ота-боболаримиз соғлом турмуш тарзида кураш муҳим ўрин эгаллаганлигини тасдиқлайди.

Кураш майдонларида кураги ерга тегмаган Пахлавон Маҳмуд-нинг мардликларини эслашимиз жоиздир. Муаррихларнинг ёзи-шича, Пахлавон Маҳмуд Хиндистонда бўлган чоғида хиндлар турфини олиб кураш тушади. Хиндистон подшоҳи Рай Ропой Чўнани ўлимдан қутқаради. Подшо мамнун бўлиб, тила тилагин-ни, дейди. Пахлавон молу-дунё, олтин-қумуш талаб қилмай, бир вақтлар Хиндистонда асир тушган хоразмликларни озод этишни сўрайди. Хиндистон подшоҳи Пахлавон Маҳмуднинг илтимосини бажо келтириб, хоразмлик тутқунларни озод этади.

«HUQUQ» yuridik gazeta	Bosh muharrir: ABDUXOLIQ ABDURAZZOQOV	Tahririyatga kelgan qo'lyozma va suratlar egalariга qaytarilmaydi. Mavjallarning fikrlari tahririyat fikridan farqlanishi mumkin. Nashrimizdan qo'chirib berganda «HUQUQ»dan olinganligi qo'rsatilishi shart. Tijorat ahamiyatiga molik materiallar ** belgisi ostida chop etiladi.	Gazeta «Shara» NMK boshmaxonasiда ofset usulida chop etildi. Korxona manzili: Toshkent shahar, Buyuk Turo'ni qo'chasi, 41.	Buyurtma № 606 12600 nusxada chop etildi
Ta'sischilar: O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi, Toshkent shahar va Toshkent viloyati prokuraturalari, «Donun himoyasi» jurnali	Tahrir hay'ati: Bahrididdin VALIYEV, Dilshod ISLOMOV. (Bosh muharrir o'rinbosari), Jahongir SHAROFBOYEV (mas'ul kotib), Lola SHUMURODOVA, Hanan INOYATOV, Muxtor SHODMONOV	Manzil: Toshkent shahri, akademik Yahyo G'ulomov qo'chasi, 66. Tel.: 133-82-34, 133-64-72. Fax: 133-26-62. E-mail: info@huquq.uz.	Gazeta haftaning chorshanba kunlari chiqadi. Sotuvda erkin narxda	Navbatchi muharrir: F.MAMADALIYEV Navbatchi: F.MAMASHARIPOV
Gazetaning qo'lyaxdan o'tish shartini: N 00150. Nashr ko'rsatkichi — 231, 232		Gazeta tahririyat kompyuter bazasida terildi va sahifalandi. «HUQUQ» original maketi.		Boshmaxonaga topshirish vaqti: 20.00. Topshirildi: 18.00